

Kuuntelijoiden näkemyksiä true crime -podcastien luotettavuudesta

Henriikka Yläne

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Medianomi

Opinnäytetyö

2024

Tiivistelmä

Tekijä(t) Henriikka Yläne
Tutkinto Medianomi
Raportin/Opinnäytetyön nimi Kuuntelijoiden näkemyksiä true crime -podcastien luotettavuudesta
Sivu- ja liitesivumäärä 40 + 8
<p>Työn tavoitteena on ollut selvittää yleisön eli kuuntelijoiden näkemyksiä true crime -podcastien luotettavuudesta. Miten kuuntelijat suhtautuvat ohjelmissa esitettyihin tietoihin? Arvioivatko he ohjelmissa esitettyjen tietojen oikeellisuutta?</p> <p>Työ rajattiin käsittelemään ainoastaan true crime -podcasteja, koska työstä olisi muuten tullut liian laaja. Työn tietoperusta koostuu valtaosin opinnäytetöistä ja pro gradu -tutkielmista, mutta myös Voitto Ruohosen Rikos ei vanhene -teoksen true crimea käsittelevistä osista. Työssä sovellettiin myös yleisötutkimusta käsitteleviä artikkeleita, journalistin eettisiä ohjeita sekä kaupallisten podcast-medioiden kuuntelijatilastoja.</p> <p>Menetelmänä mielipidemittauksessa käytettiin Webropolin kyselylomaketta, jota jaettiin eri sosiaalisen median alustoilla true crime -aiheisissa keskusteluryhmissä. Näkemyksiä mittaavan kyselyn hahmottelemisen haasteeksi osoittautui se, ettei aihepiiristä ole aiempaa yleisölähtöistä tutkimustietoa, jota olisi voinut hyödyntää.</p> <p>Luvussa 2 käsitellään true crime -podcastien ja luotettavuuden määritelmiä. Luvussa 3 kerrotaan tutkimuskysymyksistä, aineistonkeruusta sekä analyysistä. Tulokset käydään läpi luvussa 4, josta ilmenee mitä podcasteja kuuntelijat kuuntelevat. Samassa luvussa käsitellään millaiset tekniset seikat vaikuttavat podcastien luotettavuuteen ja miten yleisö reagoi virheellisiin väittämiin. 5 luvussa käydään läpi johtopäätökset, ja yhtenä alalukuna on oman opinnäytetyön itsereflektointi.</p> <p>Tulokset mukailevat perinteisiä suomalaisia elämänarvoja: vainajista ei saa puhua pahaa, uhrien omaiset on hienotunteista ottaa huomioon eikä verisillä yksityiskohdilla saa mässäillä. Yhdysvalloista kopioitu sensaatiohakuisuus uhrilukemilla ei myöskään ole ottanut kovin onnistuneesti rantautuakseen suomalaiseen podcast-kulttuuriin ainakaan kuuntelijoiden näkemyksen mukaan.</p>
Asiasanat True crime, podcast, true crime -podcast, rikosjournalismi, oikeusjournalismi

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Tietoperusta	3
2.1	True crimen määritelmiä.....	3
2.2	True crime -podcastit.....	4
2.3	Luotettavuuden määrittely true crimessa	6
2.4	Lähteiden käyttö true crimessa.....	7
2.5	Luottamuksen väheneminen mediaa kohtaan	8
3	Tutkimuksen toteutus	10
3.1	Tutkimuskysymykset	10
3.2	Kyselylomake aineistonkeruumenetelmänä.....	12
3.3	Kyselylomake menetelmänä tässä työssä	14
3.4	Aineiston analyysi	16
4	Tulokset.....	17
4.1	Podcastit, joita ihmiset kuuntelevat.....	17
4.2	Podcastin luotettavuutta lisäävät tekijät	20
4.3	Podcastin luotettavuutta vähentävät tekijät.....	21
4.4	Erilaisten tekijöiden vaikutus luotettavuuteen	25
4.5	Yleisön tottumukset etsiä lisätietoja.....	26
4.6	Yleisön vuorovaikutus tekijöiden kanssa	28
4.7	Virheelliset väittämät	30
4.8	Yhteenvedo tuloksista	31
4.8.1	Vastaajien ikä ja asuinpaikka	31
4.8.2	Elämänarvot.....	32
4.8.3	Podcastaajien ammattietiikka ja vuorovaikutustaidot.....	32
5	Pohdinta	34
5.1	Kyselystä ulos rajatut asiat ja seikat	34
5.2	Kyselyn tarpeettomat kysymykset	34
5.3	True crimen asema tietolähteenä	35
5.4	Nimien ja tunnistetietojen muuttaminen ohjelmasisältöihin	36
5.5	Itse-reflektio.....	37
	Lähteet.....	39
	Liitteet.....	42
	Liite 1. Webropolin kyselylomake	42

1 Johdanto

Opinnäytetyöni käsittelee kuuntelijoiden käsityksiä true crime -podcastien luotettavuudesta. Sain harjoittelupaikan rikos- ja oikeustoimittaja Marko Niemen työryhmästä Yleisradion audiokehittämisyksiköstä vuonna 2020. Hän teki Viimeinen johtolanka -podcastin kolmatta kautta, mikä käsitteli piikkiöläisen Piia Ristikankareen katoamistapausta vuodelta 1988. Sain tehtävän taustatoimittajana, joten tehtäviini kuuluivat taustatiedon ja haastateltavien etsiminen sekä Piian katoamispaikan kartoittaminen.

Tein useita taustahaastatteluita ohjelman käsikirjoitusta varten. Ihmisiä etsiessä tein paljon tiedonkäsittelyyn ja luotettavuuteen liittyviä havaintoja, jotka eivät välttämättä olleet kovin mairittelevia tiedonhankinnan kannalta. Piia oli kadonnut kotioveltaan yli 30 vuotta sitten, joten haastateltavien muistikuviiin vaikuttivat väistämättä vuosien mittaan tapahtunut säännöllisen epäsäännöllinen aihetta käsittelevät uutisoinnit, ajankohtaisohjelmat ja rikosdokumentit. Lisäksi tapauksen ympärillä vellovat kaupunkilegendat ja uskomukset vaikuttivat myös haastateltavien mielikuviiin Piian katoamisiltaan liittyen.

Piian kohtaloa ei vielä kukaan tiedetä varmaksi, mutta ihmisten mielissä jokaisella ovat omat valistuneet käsityksensä hänen kohtalostaan. Sain kuulla paljon toisen käden tietoja Piian katoamisesta, mikä vaikutti väistämättä ohjelmanteon kulkuun. Eräs haastateltava kertoi, että hän oli kuullut Piian katoamisen aikaan yläasteen käsityötunnilla Piian ystävän sanoneen, että Piia on lähtenyt lautalla Saksaan. En tavoittanut kyseistä naista kommentoimaan puheitaan 34 vuotta myöhemmin, mutta tämä oli esimerkki tietojen epävarmuudesta.

Ainoat varmistetut tiedot olivat Piian koulukuva, perheen sekä poliisin haastattelut. Eräs nimettömänä pysyttelevä haastateltava, joka väitti tunteneensa Piian läheisesti, ei nauttinut hänkään kovin suurta luottamusta kuulijoiden osalta. Sain soittoja Piikkiössä Piian katoamisaikaan asuneilta henkilöiltä, että haastateltava ei puhunut kaikista asioista täysin totta. Sen sijaan sellaiset tuttavani, jotka eivät olleet koko paikkakunnalla käyneetkään, eivät osanneet kaikkia haastateltavan väitteitä kyseenalaistaa.

Nimetön haastateltava kertoi ohjelmassa eräästä koulun välitunnilla tapahtuneesta välikohtauksesta, joka herätti kuulijoissa ihmetystä. Kesken koulupäivän koulun alueelle tunkeutui

joukko ulkopuolisia täysi-ikäisiä henkilöitä, jotka pahoinpitelivät turhaan pakoon yrittäneen Piian. Yleisradion etiikkapäällikkö päätti, että Piian pahoinpitelijöitä koskevia yksilöitäviä tietoja ei paljasteta ohjelmassa. Joukko entisiä paikkakuntalaisia kuitenkin muistivat tai yhdistivät tapauksen tekijöihin, ja soittivat minulle kysyäkseen asiasta.

Ohjelmaa tehdessä pohdin paljon true crime -podcastien luotettavuutta yleisön näkökulmasta. Jos eläköityneet taksikuskit eivät muistaneet syksyistä perjantai-iltaa, niin miten voimme väittää varmaksi, ettei kukaan nähnyt vaaleaa tyttöä liftaamassa? Ohjelman ilmestyttyä sain monenkirjavaa palautetta kauden onnistumisesta. Tulin siihen johtopäätökseen, etten tiedä miten yleisö suhtautuu ohjelmien asiasisältöihin.

True crime -podcastit ovat valtavan suosittu genre. Kuka tahansa voi mistä lähtökohdista tahansa tehdä podcastin, koska nykYTEKNOLOGIAN ja suoratoistopalveluiden helppokäyttöisyys ja halpa hinta sallii sen. Tämän vuoksi on huomioitava, että valtaosa true crimen tekijöistä ei välttämättä tee valintojaan journalistisin perustein. Kuuntelija ei myöskään tule ajatelleeksi, mistä podcastissa kerrotut tiedot ovat peräisin tai millaisin harkintaprosessin läpi ne ovat ohjelman jaksoihin päätyneet – vai ajatteleeko?

Käsittelen luvussa 2 true crime -podcasteja käsittelevää teoriapohjaa, ja haastavinta on, ettei aihepiiriä ole liiemmin tutkittu aiemmin. Luvussa 3 käyn läpi aineistonkeruuta ja kyselytutkimusta. Sen jälkeen käsittelen kyselyyn saapuneita vastauksia, joita oli kertynyt kaikkiaan 240 eri vastaajalta.

Haluan kiittää prosessista Rasmus Ekströmiä, joka antoi minulle kirjavinkkejä opinnäytetyöraportin loppuunsaattamiseen.

2 Tietoperusta

Tässä työssä etsin vastauksia siihen, miten luotettavana yleisö kokee true crime -podcastit. Analysoin yleisön mielipiteitä ottamatta kantaa siihen, miten luotettavana yleisön pitäisi pitää true crimea audiogenrenä. Luotettavuuden käsitteen kokoamisessa taas hyödynsin kirjallista ja kaupallista lähdeaineistoa.

True crimesta on viime vuosina ilmestynyt paljon opinnäytetöitä ja graduja, mutta nimenomaan podcastien kuuntelijoiden näkemyksiä yleisötutkimusta on ilmestynyt suomeksi vain muutamia. Sen sijaan podcastien tekijöille suunnattua tutkimustietoa ja markkinointivetoista tietoa yleisön käyttäytymisestä on huomattavasti enemmän.

Käytin lähdeaineistona muita true crime -podcasteja käsitteleviä opinnäytetöitä ja graduja. Valtaosa töistä käsitteli yleisesti true crimen perusolemusta, joten etsin työni tueksi myös artikkeleita ja tutkimuksia yleisöanalyysistä. Tutkimusaineiston keräsin Webropolin kyselylomakkeen avulla.

2.1 True crimen määritelmiä

Oona Himanen kirjoittaa Journalisti-lehden artikkelissa, että true crime on podcast-, ohjelma- ja kirjallisuusgenre, jonka viehätys perustuu uteliaisuuteen, jännitykseen ja arvoitusten ratkaisemiseen (Himanan 24.9.2020). True crimea on käsitelty lehdissä, TV-sarjoissa, dokumenteissa, dokumentaarisisissa elokuvissa, radiokuunnelmissa, uutisissa ja featureartikkeleissa. Tässä työssä käsittelen pitkälti pelkästään podcast-muotoista true crimea joitain esimerkinomaisia poikkeuksia lukuun ottamatta.

Voitto Ruohonen kuvaa Rikos ei vanhene -teoksessaan true crimea ei-fiktiiviseksi kerronnaksi, joka pohjautuu todellisiin rikostapauksiin. Hän käyttää true crime -termin sijaan suomennettuja termejä tosirikos ja tosirikoskerronta. (Ruohonen 2022, 8–10.) Käytän opinnäytetyössäni englanninkielistä termiä true crime, koska sen käyttö on vakiintunut suomenkieleen ja yleisö tunnistaa sen.

Cambridge Dictionary määrittelee true crimen genreksi, joka kuvaa todellisia rikoksia, joissa on mukana oikeita ihmisiä. True crime ei kuitenkaan ole crime actionia, kuten rikossarjoja tai elokuvia (Cambridge Dictionary 2023.) Esimerkiksi Agatha Christien Idän pikajunan arvoitus ei ole true

crimea, koska tv-ohjelmaformaattiin sovitettu romaani käsittelee fiktiivisiä henkilöitä ja tapahtumia historialliseen ajankuvaan kehystettynä.

Ruohosen mukaan tosirikoksissa on mukana samanlaisia elementtejä keskenään, kuten motiivi, skandaalin ainekset ja tapauksien reaaliaikainen seuranta. Lisäksi tosirikoksilla on yhteiskunnallinen ja kulttuurinen kehys ja asema, joiden kautta tapauksia kuvataan. (Ruohonen 2022, 9–10.)

Ruohonen on jakanut tosirikokset selvitettyihin ja selvittämättä jääneisiin tapauksiin. Hän määrittelee teoksessaan tosirikoskerronnan osat selvitettyjen rikosten rakenteen kautta. Ruohosen mukaan rikokset koostuvat viidestä eri osasta:

1. tekijästä ja uhrista
2. sivullisista ja todistajista
3. olosuhteista, joissa teko on tapahtunut
4. rikoksen tutkijoista ja tutkintaprosessista
5. oikeudenkäynnistä ja tekijän saamasta rangaistuksesta

Rikosten osia hyödynnetään kerronnassa silloin, kun kyse on selvitetystä tapauksesta. Sen sijaan ratkaisemattomista tapauksista ei riitä pelkkä tapahtumista kertominen, vaan niissä käydään läpi mahdollisia syitä ja selityksiä teon tai tapahtuman motiiville sekä mahdollisiin syyllisiin. (Ruohonen 2022, 8–10.)

2.2 True crime -podcastit

Podcast on Kotimaisten kielten keskuksen sanakirjan mukaan verkkosyötteenä jaettava ääni- tai videotallenne tai tällaisista tallenteista koostuva ohjelmasarja (Kotus 2023). Podcast on uudissana, joka on vakiinnutettu Kotuksella vuonna 2005, eikä termillä ole suomenkielistä vastinetta (Ojala 2020, 7).

Terhi Ojala määrittelee opinnäytetyössään podcastin digitaaliseksi äänitiedostoksi, joka on ladattavissa ja jaettavissa internetin kautta. Hänen mukaansa podcastin erityispiirteitä ovat etukäteen nauhoittaminen ja julkaisu yleisölle vasta editoinnin jälkeen. Podcastin tekijä voi

muokata sisältöä halutessaan hyvin paljon yleisön tietämättä, joten yleisö ei saa tietää mitä äänitystilanteessa on tapahtunut tai editoidessa on jätetty pois. (Ojala 2020, 7–9.)

Suomen Podcastmedian verkkosivustolla olevan artikkelin mukaan podcastit tehdään etukäteen määriteltäviä kuuntelijaa varten, eli podcasteille luodaan kuuntelijaprofiili. Podcastien kuuntelijoista on olemassa myös tilastotietoa yleisellä tasolla. Suomen kuunnelluimmat podcastit käsittelevät urheilua, seksiä tai perustuvat houstiin, jolleivät ne ole radio-ohjelmia. True crime on sivustoin mukaan nousussa.

Suomen Podcastmedian mukaan podcasteja kuuntelevat eniten minuuteissa mitattuna 30-44-vuotiaat. Podcasteja kuunnellaan eniten vapaa-aikana, eli iltapäivällä kello kolmen ja ilta kymmenen välillä ja ihmisten kuluttama aika podcastien parissa korostui korona-aikana. Podcasteja kuunnellaan muun muassa eniten matkustaessa, kotitöitä tehdessä ja odotustilanteessa, kuten tapaamista tai junaa odottaessa. Eniten podcasteja kuunneltiin kotona, julkisilla liikennevälineillä matkustaessa ja autossa sekä työpaikalla. Suosituimmat podcastalustat ovat Spotify, Yle Areena, Supla, Soundcloud ja Radioplay. Yle Areena on 45-64-vuotiaiden suosiossa, kun taas nuoremmat käyttävät enemmän Spotifyta ja Suplaa. (Suomen Podcastmedia 2024.)

Ruohosen mukaan tosirikoksia käsittelevät podcastit ovat suoratoistettavia puheradiolähetyksiä, joita voi kuunnella missä ja milloin vain ajasta ja paikasta riippumatta kiinteän ohjelmakaavion puuttuessa. Kuunteleminen edellyttää ainoastaan verkkoyhteyttä ja laitetta, jolla kuunnella, kuten älypuhelin. Hänen mukaansa tosirikospodcastien historia ulottuu vasta kymmenen vuoden taakse, jolloin Yhdysvalloissa julkaistiin vuonna 2014 Serial-niminen true crime -podcastsarja. Ruohosen mukaan sitä pidetään true crime -podcastien alkujuurena. (Ruohonen 2022, 341.)

Ojala määrittelee true crimen lajityypiksi, joka on valloittanut myös podcastit kirjallisuuden ja television lisäksi. Hänen mukaansa juuri true crimen ansiosta podcastit tekivät suuren läpimurtonsa, kun Serial-niminen podcastsarja ilmestyi vuonna 2014. Se sai ensimmäisellä kaudella miljoonia kuuntelijoita ympäri maailmaa. (Ojala 2020, 10.)

Sofia Hänninen nostaa esiin Rikollista kuunneltavaa -opinnäytetyössään Ian Punnetin true crime -tekstianalyysin määritelmiä. Hänninen lainaa Punnettia:

True crime on kertomus tosielämästä, jonka on muotoillut kertoja, jolloin se on täynnä hänen arvojaan ja uskomuksiaan kyseisiin tapahtumiin liittyen (--) True crime on toisinaan kiistanalainen, monialustainen genre, joka liittyy rikos- ja useimmiten murhakertomuksiin. (Hänninen 2020, 12.)

Lisäksi Hänninen huomauttaa, että vaikka genrellä onkin yhteinen perintö journalismin kanssa, niin sitä ohjaavat kuitenkin erilaiset motiivit (Hänninen 2020, 12.)

Rikos- ja oikeustoimittaja Vera Miettinen kirjoittaa artikkelissaan, että true crime on bisnestä. Hänen mukaansa true crime eroaa rikosuutisoinnista siten, että true crimea tekee yleensä vain pari ihmistä, kun taas rikosuutisoinnista vastaa useampi toimittaja ja taustalla on myös etiikkapäällikkö. Hänen mukaansa rikoksista kertovat yleisen tason artikkelit eivät tilastojen mukaan kiinnosta yhtä paljon kuin esimerkiksi podcastit, joissa kerrotaan seikkaperäisesti yhden yksittäisen rikoksen taustat tai yhden ihmisen tarina. (Miettinen 2024.)

Miettisen mukaan true crime -podcastien ja kirjojen hyvä puoli on siinä, että se on uhrien omaisia ajatellen yksi parhaimmista tavoista käsitellä vaikeita aiheita. Ilta- ja aamulehdet ja televisio ovat esillä kaikkialla, mutta true crime on helpommin ohitettavissa, ellei sitä erikseen hanki käsiinsä. (Miettinen 2024.)

2.3 Luotettavuuden määrittely true crimessa

Verbi *luottaa* tarkoittaa Suomen etymologisen sanakirjan mukaan *uskoa, turvautua; välttää, kelvata*. Sanakirjan mukaan se on todennäköisesti johdos verbistä *luoda* ja näin ollen *luottaa*-sanana synonyymi. Sanalla on myös epäselvä yhteys merkitykseen *lukea uhrioloista*, mutta jos sanalle esitetty germaaninen etymologia on oikea, niin *uskoa* ja *turvautua* ovat saaneet semanttista vaikutusta tästä sanasta. (Suomen etymologinen sanakirja, 2023.)

Pohdittaessa true crimen ja journalismin välistä suhdetta ja niiden luotettavuutta toisiinsa nähden, niin luonnikkainta on ensin määritellä journalismi ja varsinkin rikosjournalismi. Rikosjournalismi on ala, joka on keskittynyt rikosuutisointiin. Ala on aikojen saatossa kehittynyt viranomaistiedotteiden pohjalta tehdyistä uutisista henkilövetoisempaan, jolloin on käsitelty enemmän rikoksen yksilöllistä ja yhteiskunnallista vaikutusta. (Ojala 2020, 11.)

True crime -podcastien luotettavuutta voi arvioida kotimaisen rikosjournalismin ja lehdistönvapauden kautta. Yksi merkittävä ero true crime -podcastien ja journalismin välillä saattaa

olla Julkisen sanan neuvoston eli JSN:n piiriin kuuluminen. Osa podcastien tekijöistä ei ole journalisteja, joten he eivät välttämättä edes tiedä JSN:sta, kun taas esimerkiksi Yleisradion rikospodcasteja tekevät toimittajat noudattavat poikkeuksetta JSN:n ohjeistuksia. On olemassa yksi nyrkkisääntö, joka kannattaa luotettavuutta mitattaessa muistaa: podcastaaja ei välttämättä ole rikosjournalisti, mutta rikosjournalisti voi olla podcastaaja.

Rikostoimittajan työtehtäviin kuuluu sellaisten aiheiden käsittely, joissa punnitaan kunnianloukkaukseen ja yksityiselämään loukkaavien tietojen käsittelyn oikeellisuus. Lisäksi rikostoimittajan vastuulla ovat salassapitovelvollisuuksiin liittyvät seikat rikostapauksiin liittyen. (Ojala 2020, 12.) JSN:n ohjeistuksen mukaan toimittajan on kyettävä punnitsemaan useita asioita rikoksen yhteiskunnalliseen merkitykseen, epäillyn tai rikoksesta tuomitun ikään, terveydentilaan, olosuhteisiin ja asianosaisiin liittyen uutisen mielekkääseen julkaisuun. Ojalan mukaan rikostoimittajan onkin tunnettava laki ja Journalistin ohjeet. Sen lisäksi mediataloilla on omat käytäntönsä rikosjournalistisessa työssä. Rikosjournalistia koskevat JSN:n ohjeista erityisesti kohdat 28 ja 30–35 olevat ohjeet. (Ojala 2020, 12.)

2.4 Lähteiden käyttö true crimessa

Yksi huomattava luotettavuutta määrittävä ero toimittajien ja harrastajien tekemissä podcasteissa on lähteiden käyttö. Mattisen pro gradu -tutkielman mukaan rikostoimittajan tärkeimmät lähteet ovat oikeuslaitos ja poliisi. Rikos- ja oikeustoimittajat saavat tietonsa suoraan poliisilta, eli niin kutsutuilta sisäpiirilähteiltä. Jotkut toimittajat ovat luoneet suhteita poliisiin saadakseen tietoja. Sen sijaan oikeuskäsittelyitä seuraavat oikeustoimittajat saavat aineistonsa oikeuskäsittelyistä ja niihin liittyvistä asiakirjoista julkisuuslain suomin valtuuksin. Sen lisäksi oikeustoimittajat luottavat paljon toisiinsa ja antavat toisilleen juttuvinkkejä. (Mattinen 2015, 16, 18, 23.)

Podcastien tekijät, jotka eivät kuulu toimittajakuntaan, kertovat harkintansa mukaan käyttämistään lähteistä. Esimerkiksi Tilda Laaksonen on lisännyt Spotifyssa julkaistujen Jäljillä-podcastin jaksojen lisätietoihin lähteet hyperlinkkeinä. Laaksonen myös kertoi esimerkiksi Johnny Goschin katoamistapausta käsittelevässä jaksossa, kuinka hän yritti hankkia Johnnyn äidin kirjoittamaa kirjaa ”Why Johnny can’t come home” yhdeksi jakson lähteeksi, mutta hän pyörsi päätöksensä nähtyään kirjan maksavan Amazonilla yli 900 dollaria. (Laaksonen 16.9.2022, 47–49 min.)

JSN on tiedotusvälineiden eli kustantajien ja toimittajien itsesääntelyelin, joka ohjaa hyvää journalistista tapaa sekä valvoo tietojen ja niiden hankinnan oikeellisuutta. Yksi sen tehtävistä on myös puolustaa julkaisu- ja sananvapautta. Se ei ole tuomioistuin eikä näin ollen käytä julkista valtaa. Se voi silti asettaa langettavia päätöksiä, joissa se arvioi hyvän lehdistötavan toteutumista. (Julkisen sanan neuvosto 2023.)

Podcastien luonne uutisellisena tai tietoa antavina ohjelmina herättää paljon keskustelua. True crime -genrellä on yhteinen perintö journalismin kanssa, mutta sitä ohjaavat kuitenkin erilaiset motiivit (Hänninen 2020, 12). Jekaterina Mantsinen taas sanoo *Rikosjournalismi antaa vääristyneen kuvan Suomesta* -podcastissa, että true crime ei ole journalismia, vaan esimerkiksi podcastit ovat viihdettä (Yle Areena 2022).

2.5 Luottamuksen väheneminen mediaa kohtaan

Yli kymmenen vuoden seurantatutkimuksen mukaan suomalaisten luottamus uutismedioihin on laskenut, mutta luottamuksen väheneminen on tapahtunut vain joissain väestöosissa. Sosiodemografisten tekijöiden läpi tarkasteltuna epäluottamus on lisääntynyt tiettyjen puolueiden äänestäjillä, miesten, opiskelijoiden, työttömien, perusasteen käyneiden, länsisuomalaisten ja työttömien sekä työntekijöiden kohdalla. Ikäryhmien välillä erot olivat kapeat. Nuorten ryhmä luotti vähiten mediaan ja yli 60-vuotiaat eniten. (Matikainen & Ojala 2022, 55.) Vaikka podcasteja voisi pitää vain viihteellisenä, niin siitä huolimatta niiden tietoa antavaa merkitystä ei pidä vähätellä.

Luottamuksen mittaaminen uutismediaa kohtaan on epävarmaa, eikä mitään yleistä ajasta ja paikasta riippumatonta tapaa sen mittaamiseksi ole välttämättä olemassa. Matikaisen ja Ojalan artikkelista erottuivat neljä luottamukseen liittyvää osatekijää: 1) käsitykset uutisjournalismin totuudenmukaisuudesta, 2) tasapuolisuudesta, 3) riippumattomuudesta vallankäyttäjistä ja 4) median kyvystä edistää demokraattista keskustelua. Artikkelin osallistui keskusteluun kansalaisten eriytymiseen liittyen, mutta tutkimus lähestyi kansalaisten uutismediaa kohtaan esitettyä luottamusta. (Matikainen ym. 2022, 63.) Näin ollen voiko tutkia tietoa hyödyntäessä suhteuttaessa yleisön näkemyksiä true crime -podcastien luotettavuudesta?

True crime -podcasteissa tekijöitä eivät sido tiukan journalistiset menetelmät, vaan he voivat ottaa enemmän taiteellisia vapauksia ohjelman käsikirjoitukseen ja toteutukseen. Sen lisäksi podcastit

ovat mahdollistuneet teknologien kehityksen myötä. Alkuun pääsee omalla puhelimellaan ja ilmaisella editointiohjelmalla. (Ruohonen 2022, 343.

3 Tutkimuksen toteutus

Tässä luvussa kerron, miten toteutin tutkimuksen true crime podcastien luotettavuudesta yleisönäkökulmasta. Käsittelem aineistonkeruuta sekä valitsemaani tutkimusmetodia. Käyn läpi tutkimuskysymykset, joiden antamien suuntaviivojen avulla hahmottelin Webropolin kyselylomakkeen rungon sekä kysymykset.

Kyselyn tavoitteena oli selvittää yleisön mielipiteitä true crime -podcastien luotettavuudesta ja millaiset seikat vaikuttavat luotettavuuteen. Halusin saada tietää, millaisia podcasteja pidetään yleisesti ottaen luotettavana. Sen lisäksi halusin selvittää, mitä yleisö ajattelee podcastien tekijöiden erilaisista ratkaisuista esimerkiksi yksityisyydensuojaan.

Käyn lopuksi läpi aineiston analyysia. Aineisto on kvalitatiivista ja kvantitatiivista, eli laadullista ja määrällistä johtuen valitsemastani tutkimusmenetelmästä. Määrällisen aineiston lisäksi kertyi myös laadullista aineistoa, sillä vastaajat vastasivat kysymyksiin omin sanoin ja mainitsivat asioita, jotka antoivat lisätietoa heidän ajatuksistaan podcasteista.

3.1 Tutkimuskysymykset

Tässä työssä selvitin yleisön mielipiteitä, arvoja ja asenteita, mikä asetti kysymyksen asettelussa haasteita. Tutkimukseni tavoitteena oli kartoittaa yleisön mielipiteitä true crime -podcastien luotettavuudesta. Varsinainen tutkimusongelmani oli kuitenkin se, että millaiset seikat tai ratkaisut podcasteissa joko vähentävät tai lisäävät luotettavuutta, eli millaiset tekijät podcasteissa vaikuttivat yleisön käsitykseen luotettavuudesta. Varsinaisia tutkimuskysymyksiä oli siis kaksi, jotka loivat kyselytutkimuksen rungon:

- Miten luotettavina yleisö pitää true crime -podcasteja?
- Millaiset seikat vaikuttavat niiden luotettavuuteen yleisön mielestä?

Kyselylomakkeella tehdyssä aineistonkeruussa on huomioitava muutama asia ennen kyselyn rakentamista. Raine Vallin mukaan aineistonkeruuseen kannattaa lähteä vasta tutkimusongelman täsmennettyä, koska vasta silloin tiedetään, mitä tietoa pyritään saamaan. Samalla se auttaa kysymään olennaiset ja välttämään turhia kysymyksiä. (Valli 2018, 93.)

Joskus kyselylomaketta hahmotellessa voi kohdata tilanteen, jossa kysyttävä asia ei ole helposti mitattavissa tai sitä varten ei ole olemassa valmiita mittareita, joita olisi testattu. Tällaisissa tilanteissa tutkija joutuu operationalisoimaan käyttämänsä käsitteet mittariksi eli kysymyksiksi. Mittarin voi rakentaa itse ilmiötä käsittelevän teorian pohjalta sieltä nousevien käsitteiden avulla, eli lukemalla aiempia tutkimuksia aiheesta. Mittausmenetelmiin tutustumisesta voi etsiä pohjaa kysymyksiin. (Valli 2018, 93.)

Haasteekseni osoittautui kysymyksiä hahmotellessani se, että true crime -podcasteja oli tutkittu lähivuosina tekijälähtöisesti. Useat tutkimukset, kandintyöt ja gradut käsitelivät podcastin tekoprosessia alusta loppuun, mutta yleisönäkökulma puuttui. Yleisö esitettiin aina massana, jonka käytöstä kuvailtiin hyvin suurpiirteisesti. Yleisöä koskeva tutkittu tieto löytyi kaupallisten podcast-yritysten verkkosivuilta, mutta tieto oli asiakassegmenteille suunnattua markkinointiviestintää. Muodostin kysymykset lopulta lukemalla kyselytutkimuksia siitä, miten suomalaiset luottavat mediaan ja journalismiin toimintaan. Sen lisäksi hyödynsin verkossa käytyjä keskusteluita yleisimmin mainittujen teemojen pohjalta hahmotellessani kysymyksiä. Keskusteluissa käsiteltiin usein tietojen paikkaansapitävyyttä, tekijöiden miellyttävyyttä tai vinkkejä lisätiedon etsintään.

Vallin mukaan kyselylomake on kolmivaiheinen, mutta ensimmäisen ja viimeisen vaiheen järjestys riippuu kysyjästä. Ensimmäisessä vaiheessa on tarkoitus luoda luottamuksellinen suhde tutkijan ja tutkittavan välille, joten kyselyn tärkeys ja kiinnostavuus on osoitettava ennen kuin edetään tutkimuksen kannalta olennaisimpiin kysymyksiin. Toisen vaiheen aikana voi kysyä hieman arkaluontoisempiakin asioita, ja viimeiseksi helpoiten vastattavat kysymykset. (Valli 2018, 95.)

Kyselylomakkeen alussa voi olla niin sanottuja lämmittelykysymyksiä, joilla kerätään perustietoja vastaajista. Toinen vaihtoehto on lisätä ne lomakkeen loppuun, varsinkin jos kysely on pitkä vastaajan motivaation hiipumisen vuoksi. (Valli 2018, 94.) Jätin nämä kysymykset viimeisiksi, joissa kysyin vastaajien ikää, postinumero ja ammattia. Vallin mukaan (em.) kyselyn luotettavuus pysyy näin hyvänä, koska taustakysymyksiin on helppo vastata ja se ylläpitää motivaatiota.

Hahmottelin ensimmäisen vaiheen kysymyksiksi sellaiset kysymykset, joihin arvelin olevan mielekästä ja nopea vastata. Seuraavassa vaiheessa esitin kysymyksiä luotettavuudesta eri tavoin. Haasteeksi osoittautui se, etten tiennyt miten kysyä näinkin abstraktia asiaa kuten luotettavuus, joten jätin osaan vastausvaihtoehdoksi vastata omin sanoin.

Yhdessä kysymyksistä esitin tosipohjaisen esimerkkitapauksen. Kuvailin, miten kotimaassa tapahtuu sensaatiomainen murha, josta lööpeissä ja uutisissa esitetään tapauksen uhri ja tekijä nimeltä. Kun vuosikymmen myöhemmin ilmestyy aiheesta tehty podcast, niin tekijä onkin vaihtanut uhrin ja tekijän nimet, vaikka pienellä googletuksella tiedot löytyisivät internetistä. Tämäntyyppisellä kysymyksellä yritin hahmottaa, huomaako yleisö tällaista kikkailua ja mitä he ajattelevat siitä.

Vallin mukaan kysymysten sanallisessa muotoilussa on oltava huolellinen, koska tutkimuksen onnistumisen perusta riippuu siitä. Tutkimustulokset saattavat vääristyä, jos kyselyyn vastaajat eivät ymmärrä kysymyksien tarkoituksia, koska he saattavat ajatella kysymykset eri tavoin kuin ne laatinut tutkija. Sanamuodot eivät saa olla epämääräisiä tai häilyviä, eivätkä kysymykset saa olla johdattelevia. Sen lisäksi kysymykset on muotoiltava kielellisesti oikein, ja vierasperäisten sanojen käyttöä on vältettävä, mutta kuitenkin yritettävä löytää kohderyhmän kanssa yhteinen kieli. (Valli 2018, 93, 95.)

Pyrin oikeakielisyyteen ja selkeyteen kysymyksiä muotoillessa, koska true crimen kuuntelijat ovat kohderyhmänä suhteellisen helppo yhteisen kielen löytämisen kannalta toisin kuin vaikka lääkärit tai opettajat. True crimen kuuntelijoista on tehty aiemmin tutkimuksissa yhteenveto, eli nuoret naiset kuuntelevat genreä enemmän kuin miehet. Siitä huolimatta en halunnut tehdä päätelmiä, joten yritin kysyä asiaa siten, että kuka tahansa kuuntelija ymmärtäisi kysymyksen. Välttelin tietoisesti käyttämästä englannin kielestä johdettuja sanoja, joita näkee usein true crimesta puhuttaessa. Yksi yleisimmistä sanoista on keissi, kun tarkoitetaan oikeus- tai rikostapausta. Toisinaan puhujat johtavat englannista myös arkikäyttöistä lakitermistöä, jota Suomen lainsäädäntö ei edes tunne, kuten esimerkiksi puhelinsoitto pidätystilanteessa.

Kysymysten muotoilu oli vaikeaa, koska luotettavuutta mitatessa kysely voi mennä helposti raskassoutuiseksi pelkästään teemansa vuoksi. Pohdin, miten asettelisin kysymykset siten, että saisin vastaajat kertomaan näkemyksiä ja vastausvaihtoehdot antaisivat toivottua tietoa.

3.2 Kyselylomake aineistonkeruumenetelmänä

Kyselylomake on yksi perinteisimmistä tavoista kerätä tutkimusaineistoa. Perinteisen paperiversion rinnalle on tullut verkossa toteutettavat kyselyt, jotka on julkaistu jollain sosiaalisen median alustalla, kuten vaikka Facebookissa. (Valli 2018, 92.) Tutkimuskyselyjä tehdään sosiaalisten

alustojen kautta yhä useammin, ja niiden vastausprosentit ovat parantuneet postikyselyiden vastausprosenttien taas pienentyessä. Sähköiset kyselyt ovat suosiossa varsinkin kaupallisissa tarkoituksissa, mutta myös tutkimuskäytössä. Niiden yksi vahvuus on monipuolisuus ja visuaalisuus, koska kyselyyn voi nyt liittää videoita ja ääntä. (Perkkilä & Valli 2018, 117.)

Kyselyn muoto vaihtelee kohderyhmän ja tarkoituksen mukaan. Joskus kyselyn laatija on kyselyn täyttämisen ajan läsnä, muttei aina. Tämän vuoksi yksi verkossa toteutetun kyselyn etu on taloudellisuus, koska kyselyn laatijan ei tarvitse käyttää aikaa ja rahaa matkustaakseen kyselyn vastaajien luo. Verkossa tehtävän kyselyn toinen etu on se, että vastaus on ladattavissa suoraan tiedostoksi tutkijan käyttöön. Lisäksi verkossa tehtävässä kyselyssä voidaan asetuksilla varmistaa, että vastaaja vastaa jokaiseen pakolliseen kysymykseen estämällä kyselyssä eteneminen ilman vastaamista. Sen lisäksi vastausten syöttämisen välivaihe jää pois, jolloin lyöntivirheet puuttuvat. (Valli 2018, 92, 102.)

Jaoin linkin webropolin kyselylomakkeeseen Facebookin true crime -teemaisista keskusteluryhmissä ylläpidon luvalla, koska niissä keskustelu on hyvin ajankohtaista ja aktiivista. Julkaisin kyselyn True crime -keskusteluryhmä, Rikoshistoriaa ja Rikoshistoriaa ja kadonneita vuodesta 2000 alkaen tähän päivään. Pyysin julkaisulupaa myös Naistenhuoneelle, Naistenhuone Specialille ja Naistenhuone Sensuroimattomalle, mutten saanut yhteyttä ylläpitoon lukuisista yrityksistä huolimatta. Sen lisäksi jaoin kyselyyn johtavan linkin myös henkilökohtaisilla sosiaalisen median tileilläni, kuten Instagramissa, Facebookissa ja LinkedInissä.

En lisännyt Webropolin kyselylomakkeeseeni valokuvia, videota tai ääntä, koska en uskonut niiden tuovan lisää informaatiota sekä halusin pitää kyselyn visuaalisesti mahdollisimman neutraalina. Käytin pääsääntöisesti kysymyksissä valmiita vastausvaihtoehtoja. Tätä tapaa käytetään usein myös taustatietojen selvittämiseen, jolloin vastaajalle on jätettävä mahdollisuus vastata avoimesti ”Muu/mikä?” -kysymykseen. (Valli 2018, 113–114.)

True crime -podcasteja on pelkästään suomeksi valtava määrä yhtä kyselyä ajatellen, joten tutustuin ennalta internetin ja keskustelupalstojen kautta siihen, mitä podcasteja ihmiset kuuntelevat tai ovat kuunnelleet kuluneiden vuosien aikana. Pidin havainnoistani perinteistä tukkimiehen kirjanpitoa, jota hyödynsin muotoillessani kysymykseen vastausvaihtoehtoja.

Yleisön näkemyksen ja asenteiden mittaaminen osoittautui haastavaksi, koska tarvitsin vastaukset sellaisessa muodossa, että ne ovat vertailukelvollisesti laskettavissa. Siksi yksi käyttämistäni mittareista oli Likertin asteikko. Likertin asteikko on useimmin käytetty mittari, kun mitataan mielipiteitä tai asenteita. Useimmin Likertin asteikossa vastausvaihtoehdot ovat parittomia, jotta vastaaja voi olla ottamatta kantaa asiaan. Vastausvaihtoehdot ovat yhdestä viiteen: 5 = täysin eri mieltä ja 1 = täysin samaa mieltä. (Valli 2018, 106).

Hyödynsin kyselylomakkeessa myös avoimia kysymyksiä. Avoimet kysymykset ovat Vallin mukaan myös analysoitavissa tilastollisin menetelmin, kunhan vastaukset luokittelee ryhmiin. Ryhmien luokittelussa on tarkasteltava vastauksia, jotta luokittelujaon voi tehdä. Avoimien kysymysten etu on siinä, että vastausten joukossa voi Vallin mukaan olla hyviä ideoita. Toinen etu on siinä, että saa selville vastaajan mielipide perusteellisesti. Riskinä myös on, että vastaukset ovat vajavaisia tai ylimalkaisia, ja avointen kysymysten vastaukset ovat työläitä analysoida, koska luokittelu ja analysointi vie aikaa. (Valli 2018, 114.) Tässä tapauksessa avoimissa vastauksissa oli paljon yleisön omia ajatuksia, jotka antoivat lisätietoa heidän suhtautumisestaan podcasteihin.

Vallin mukaan perinteisesti kyselylomaketutkimus lähtee liikkeelle siitä, että jollain toisella kysymyksellä saattaa olla vaikutusta siihen, miten vastaaja eteen tulevassa kysymyksessä vastaa (Valli 2018, 123). Tästä johtuen lisäsin kyselyyni hirveästi podcasteja ja paljon tekstiä, koska aiemmat vastaukset yhdistettyinä näihin tuo enemmän assosiaatioita podcasteihin ja niiden asiasisätlöihin. Uskoisin sen toimineen, koska jotkut vastaajat olivat hyvin avoimia vastauksissaan.

Kyselyyn vastasi 240 ihmistä. Huomattava osa vastaajista jätti yhteystietonsa myöhempää yhteydenottoa varten saatesanojen kera, mutta yksi lähestyi kertoakseen, ettei ole rikostoimittajan ammattinsa vuoksi jäävi vastatakseen kyselyyn. Vastaajia oli kertynyt eri puolilta Suomea erilaisista koulutustaustoista.

3.3 Kyselylomake menetelmänä tässä työssä

Miettisen ja Vehkalahden mukaan kyselytutkimuksessa on tärkeää erottaa kaksi vaihetta. Ensimmäinen vaihe on yhteydenotto vastaajaehdokkaisiin, ja toinen vaihe on vastausten keruutapa. Verkkokyselytutkimus ilmaisee vain sen, että vastaukset on kerätty verkon välityksellä. (Miettinen & Vehkalahti 2013, 85.)

Keräsin aineiston kyselytutkimuksella Facebookin ja Instagramin välityksellä. Yhteydenottotavalla voi vaikuttaa, ketkä valikoituvat vastaamaan kyselyyn. Miettisen ja Vehkalahtien mukaan verkkokyselytutkimus voidaan suorittaa perinteisen todennäköisyysotannon tavoin, jos pystytään määrittelemään tutkimuksen kehikkoperusjoukko. Kehikkoperusjoukolla tarkoitetaan joukkoa, josta varsinainen tutkimusotos poimitaan ja joka edustaa kiinnostuksen kohteena olevaa populaatiota. (Miettinen & Vehkalahti 2013, 85).

Määrittelemäni kehikkoperusjoukko koostui täysi-ikäisistä true crimea kuuntelevista ihmisistä, jotka ovat myös aktiivisia Facebookin true crimea käsittelevissä ryhmissä. True crime -podcastien kuuntelijat ovat verrattain aktiivisia keskustelemaan kuuntelemiensa ohjelmien sisällöistä sosiaalisessa mediassa. Usein kuuntelijat seuraavat rikostapahtumien kulkua jakamalla uutislinkkejä seuraamistaan rikostapauksista ja toisinaan keskusteluun osallistuvat välilliset tai välittömät asianosaiset. Joskus ryhmissä on myös true crime -podcastien tekijöitä, jotka herättävät tietoisesti keskustelua tapauksista tai kysyvät vinkkejä yleisöltään, joten ryhmissä viettävät aikaa sekä yleisö että tekijät.

Internetin käyttöaste vaihtelee kuuntelijoiden kesken, joten vastaajien valikoituminen on verkkokyselytutkimuksen ongelma. Kaikilla kehikkoperusjoukkoon kuuluvilla ei ole mahdollisuutta käyttää internetiä, joten se voi osaltaan johtaa siihen, että kyselyyn osallistuneet eivät edusta kokonaisuudessaan tavoiteperusjoukkoa (Miettinen & Vehkalahti 2013, 86). Kysely on tietoisesti suunnattu henkilöille, jotka käyttävät sosiaalista mediaa. Toisaalta nykyisin valtaosa podcasteista on ladattavissa Spotifyn ja muiden sen kaltaisten suoratoistopalveluiden kautta, joten olisi erikoista, jos samat ihmiset eivät pääsisi muulloin internettiin. Sen sijaan voisi ajatella, että heiltä on tietoinen valinta vältellä Facebookia ja muita sosiaalisen median palveluita, mikä vaikuttaa osaltaan kyselyyn osallistumiseen.

Räsänen ja Sarpilan mukaan tutkimustiedon keruuta on suunnattu enemmän tietoverkkoihin. Verkkokyselyn suosio johtuu artikkelin mukaan halvasta hinnasta ja käytännönläheisyydestä, koska kyselyn suunnittelu ja analysointi onnistuvat nykyisin helppokäyttöisillä ohjelmistoilla. Sosiaalisen median yleistymisen viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana on lisännyt verkkokyselyiden käyttöä. (Räsänen & Sarpila 2013, 68–70.)

3.4 Aineiston analyysi

Tässä työssä kyselylomakkeella kerätty aineisto koostui sekä kvalitatiivista eli laadullisesta että kvantitatiivisesta eli määrällisestä aineistosta. Määrällinen aineisto koostui monivalintakysymyksistä kertyneistä vastauksista. Laadullista aineistoa taas kertyi mm. monivalintakysymysten oheen jätetyistä avoimista vastausvaihtoehdoista sekä avoimista kysymyksistä.

Tarkastin aineiston ennen analysointia. Hylkäsin sellaiset vastaukset, jotka olivat liian monitulkintaisia tai huolimattomasti tehty tai selkeästi puutteellisia tai eivät vastanneet kysymykseen. Seassa oli myös muutama asiaton vastaus. En joutunut täydentämään kyselyä keräämällä lisää vastauksia, koska aineistoa tuli niin paljon. Jossain vaiheessa aineisto alkoi toistaa itseään joidenkin vastausten osalta eli kylläntymään.

Työni tutkimusongelman ja tavoitteiden vuoksi aineiston määrällinen analyysi ei ollut monimutkainen prosessi. Taulukot ja diagrammit antoivat jo sellaisenaan tietoa ilmiöstä, eli miten luotettavana ihmiset pitivät true crimea. Kokeilin eri vastaajaryhmien vertailua, mutta eroavaisuudet ryhmien välillä eivät olleet kovin merkittäviä.

Laadullisen aineiston analyysissä luokittelin vastauksia ja merkitsin muistiin erilaisia huomioita. Esimerkiksi avoimiin kysymyksiin annetut vastaukset pystyi luokittelemaan helposti negatiivisiin, positiivisiin ja neutraaleihin vastauksiin. Osa vastauksista keskittyi podcastaajien persoonaan, osa vastauksista sisälsi yleisluontoisia huomioita ja osa taas keskittyi teknisiin seikkoihin.

En kysynyt vastaajien ikää, asuinpaikkaa tai sukupuolta siten, että näitä tietoja olisi voinut hyödyntää vastausten analysoinnissa. Aineistonkeruuvaiheessa kysyin pelkkää koulutusastetta, koska se on ikää merkittävämpi mittari. Esimerkiksi nuorimmat eivät välttämättä ole kovin korkeakoulutettuja, mutta vanhimmatkaan eivät ole käyneet välttämättä kuin toisen asteen tutkinnon. Laskin manuaalisesti vastaajien mediaani-ikänsä vastaajien syntymävuosien perusteella.

Vallin mukaan avoimiin kysymyksiin tulevia vastauksia voi myös analysoida tilastollisin menetelmin luokittelemalla vastaukset ryhmiin. Luokittelu edellyttää vastauksiin etukäteen tutustumista, eikä aineistoa kannata rajata liian tiukasti alkuvaiheessa, vaan sitä voi tiivistää myöhemmin. Avointen kysymysten analysointi vie enemmän aikaa verrattuna valmiiden kysymysvaihtoehtojen vastauksiin. (Valli 2018, 114.)

4 Tulokset

Tässä luvussa käsittelen ja analysoin kyselystä kertyneen aineiston. Käyn ensin läpi podcastit, joita yleisö kertoi kuuntelevansa, koska se antaa osviittaa siitä minkä tyyllisistä podcasteista on kyse. Tämän jälkeen käsittelen sitä, millaisia podcasteja yleisö pitää luotettavana ja millaiset asiat luotettavuutta lisäävät ja vähentävät. Yhteenvetokappaleessa käsittelen muun ohella erityisiä havaintoja ja huomioita, joita tuli esiin yleisön vastauksissa.

Kyselyyn vastasi yhteensä 240 vastaajaa. Kysely oli avattu 907 kertaa, ja 267 vastaajaa oli aloittanut vastaamisen, mutta vain 240 vastausta oli jätetty. Tämän perusteella 10 % jätti kyselyn vastaamisen kesken.

Taulukko 1. Webropolin kyselyn seurantalasto

Julkisen nettilinkin kautta vastattu	(N)
Julkisen nettilinkin kautta vastattu	240

Kaikki vastaukset	(N)
Kysely avattu vastaajien toimesta	936
Aloitettu vastaaminen	267
Vastaaminen keskeytetty	936
Lähetetyt vastaukset	240

Kuten taulukosta 1 havaitaan, niin Webropolin kyselyn avasi yhteensä 936 vastaajaa. Vastaaminen oli aloitettu 267 kertaa, mutta lähetettyjä vastauksia oli yhteensä 240. Yksittäiset vastaajat ovat yksittäisiä henkilöistä, jotka saivat linkin kyselyyn julkisen nettilinkin sijaan sähköpostilla ja WhatsAppin välityksellä.

4.1 Podcastit, joita ihmiset kuuntelevat

Käytin valmiita vastausvaihtoehtoja kysyttäessä mitä true crime -podcasteja yleisö kuunteli. Luetteloin monivalintakysymyksessä sellaisten podcastien nimiä, joista olin eniten nähnyt

puhuttavan sosiaalisessa mediassa tai joista oli nostoja suoratoistopalveluissa. Sen lisäksi lisäsin muutaman vähemmän tunnetun podcastin nimen listalle. Valmiiden vastausten lisäksi jätin avoimen sarakkeen, jossa vastaaja pystyi luettelemaan podcasteja, joita listalla ei mainittu.

Päädyin tähän ratkaisuun, koska true crime -podcasteja on valtava määrä. Jos olisin tehnyt tästä avoimen kysymyksen, niin riskinä olisi ollut, että vastaajat mainitsevat vain ne podcastit, jotka he muistavat tai jaksavat mainita. Näin ollen jokainen pystyi valitsemaan ne podcastit, joita he olivat kuunnelleet ja taas luettelemaan itse ne, joita en kysymyksessä maininnut erikseen.

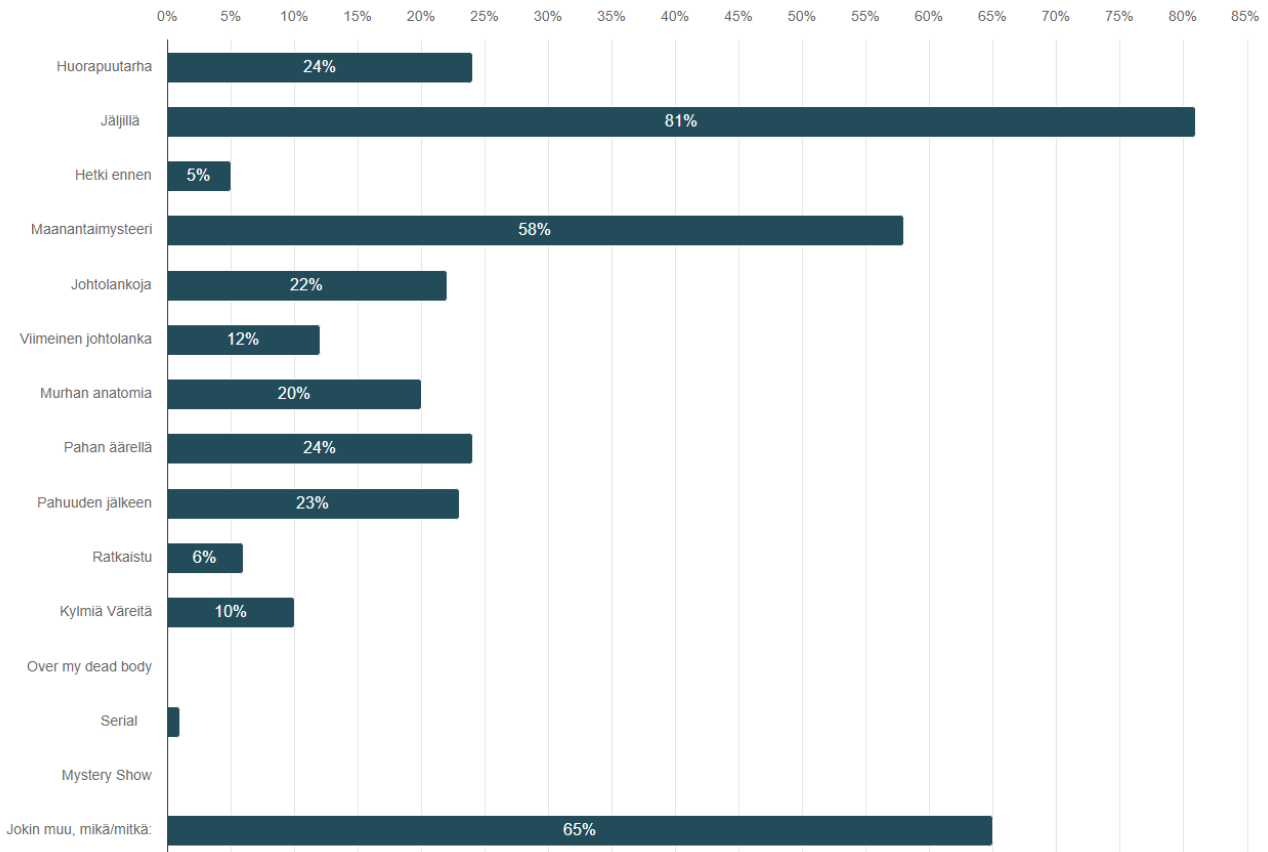
Luettelin kyselyssä podcasteja, joista osa on jo lopetettu. Lopetetulla podcastilla siis tarkoitetaan podcastia, johon tekijät eivät enää tee uusia jaksoja, mutta joka on edelleen kuunneltavissa suoratoistopalveluissa. Osa vastaajista ihmetteli tätä kyselyn kommenttikentissä, mutta lopetettua podcastia ei välttämättä ole yleisö lakannut vielääkään kuuntelemasta.

Listalla mainituista podcasteista *Jäljillä* oli ehdottomasti suosituin, kuten alla olevasta taulukosta voi havaita. Jopa 81 prosenttia vastaajista oli ilmoittanut kuunnelleensa sitä. Toiseksi suosituin oli *Maanantaimysteeri*, jonka oli valinnut 58 prosenttia vastaajista. Kolmanneksi suosituin oli *Huorapuutarha*, jonka 24 prosenttia vastaajista oli ilmoittanut suosikikseen. *Jäljillä* ja *Maanantaimysteeri* ilmestyvät edelleen, mutta *Huorapuutarha* on yksi lopetetuista podcasteista.

Mitkä true crime -podcastit ovat suosikkejasi?

Voit valita useamman vaihtoehdon. Jos suosikkipodcastisi ei ole listalla, voit kirjoittaa nimen/nimet kohtaan "jokin muu, mikä/mitkä"

Vastaajien määrä: 143, valittujen vastausten lukumäärä: 504

Kuva 1. Vastaajien listaamat suosikit true crime -podcasteista

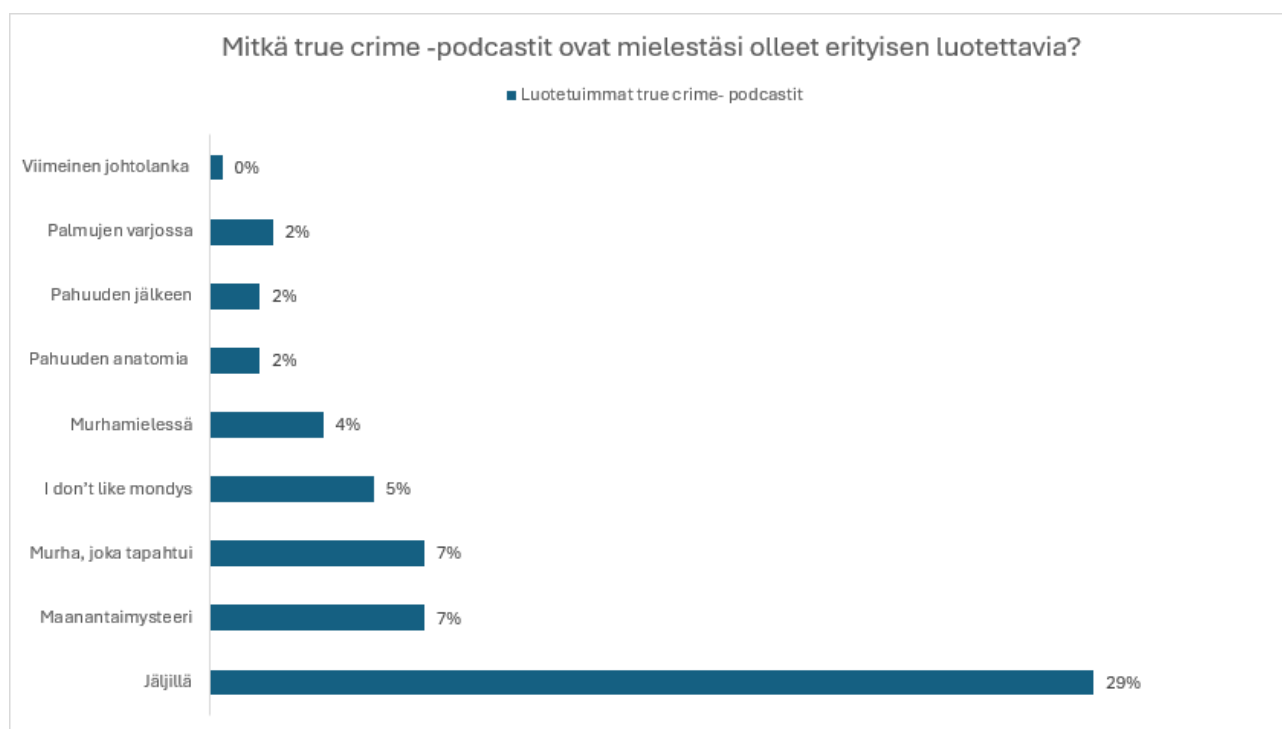
Kuten kuvasta 1 voi nähdä, niin perästi 65 prosenttia vastaajista oli valinnut jokin muu/ mikä -vaihtoehdon valmiiksi listattujen podcastien nimien lisäksi. Vapaasti jätetyistä vastauksissa useimmin mainittuja podcasteja olivat *Murha mielessä*, *Murha joka tapahtui sekä I don't like Mondays*. Listalla mainittiin myös *Palmujen varjoissa*, *Roviopod* sekä *B-luokka*.

Vapaasti jätetyistä vastauksista pystyi päättelemään, että kyselyyn vastanneet kuuntelivat hyvin laajasti erilaisia true crime -podcasteja. Suomenkielisten podcastien lisäksi yleisö mainitsi useita englannin ja ruotsinkielisiä podcasteja, mutta joku mainitsi myös erään Suomessa vähemmän tunnetun tanskalaisen podcastin. Jotkut olivat kirjoittaneet listalle ohjelmista pelkät nimimerkit,

kuten MM, JM, VJM. MM:n ongelma on monitulkintaisuus; joko se tarkoittaa *Murha mielessä* tai sitten *Maanantaimysteeri* -podcastia, joten vastausta ei voinut huomioida.

4.2 Podcastin luotettavuutta lisäävät tekijät

Vastaajat jakoutuivat kahtia kysyttäessä, mitä true crime -podcasteja he pitivät luotettavimpina. Jos 75 prosenttia vastaajista luetteli luotettavina pitämiään podcasteja, niin 25 prosenttia vastaajista taas vastasi, etteivät mitkään podcastit olleet heidän mielestään erityisen luotettavia.

Kuva 2. Vastaajien mukaan luotettavimmat podcastit

Kuten kuvasta 2 voi havaita, niin luotettavimpina podcastina mainittiin *Jäljillä*, joka oli 29 prosentin mielestä erityisen luotettava. Vastaajista 7 prosenttia piti *Maanantaimysteeriä* ja *Murha, joka tapahtui* podcasteja erityisen luotettavampia. Sen sijaan vain kaksi prosenttia vastaajista piti *Pahuuden anatomiaa*, *Pahuuden jälkeen* sekä *Palmujen varjossa* -podcasteja erityisen luotettavina.

Vastaajat perustelivat vapaa valintaisessa sarakkeessa omin sanoin, miksi pitivät toisia podcasteja luotettavimpina kuin toisia. Olennaisiksi luottamusta herättäviksi tekijöiksi nousivat podcastien tekijöiden tekemä taustatyö, lähteiden määrä ja niiden käyttö sekä huolellinen faktantarkistus.

Podcastin luojista toinen on alan ammattilainen (patologi) ja luojat myöskin kertovat lähdeviittaukset ja mistä ovat saaneet arkistomateriaalinsa. Keissit käydään läpi myös monesta näkökulmasta ja narratiivia ei kerrota liian mustavalkoisesti.

Yleisö arvosti myös podcastien tekijöiden tapaa erotella tiedot selkeästi luuloista tai arveluista.

Eräs vastaaja kirjoitti seuraavaa:

Podcastia on tehty kauan, nykyisin ammattimaisesti. Tekijä käyttää paljon aikaa pohjatyöhön, ja tuo jaksossa selkeästi ilmi, jos jokin kertomansa asia on huhupuheita/vahvistamatonta tietoa/hänen omaa spekulatiotaan. Podcastaaja myös käsittelee tapauksia kunnioittavasti, eikä hänen työstään tule oloa, että hän mässäilisi uhrien/omaisten kärsimyksellä.

Vastauksissa toistui myös arvostus tekijöiden ammattimaista asennetta ja kokonaisuutta kohtaan:

Jäljillä podcastin Tildan haastatteluiden perusteella tullut luotettava ja ammattimainen kuva. Podcast on nimenomaan tapauksia varten, eikä yksityiskohtaisia murhan kuvailuja varten. Toki muitakin luotettavia podcasteja on, mutta Jäljillä vaikuttaa ammattimaisimmalta.

Ovat päässeet pitkälle, pitäneet kuuntelijakuntansa, tehtailevat muita projekteja podin ympärillä, esiintyvät somessa asiallisesti. Osalla on myös päivityksiä jaksoihin joko somessa tai muiden jaksojen yhteydessä ja mahdollisia korjauksia asiavirheisiin seuraavan jakson alussa, jos joku on niistä maininnut. Eli ammattimainen kuva antaa luotettavan kuvan.

Sitten oli myös heitä, joilla oli hyvin rento asenne podcastien asiasisältöihin:

Mistäään kuuntelemastani ei ole tullut olo että se olisi epäluotettava. Toiset ovat vaan vähemmän kattavia.

4.3 Podcastin luotettavuutta vähentävät tekijät

Kysyttäessä epäluotettavimmista podcasteista 15 prosenttia vastaajista luetteli epäluotettavina pitämiään podcasteja. Sen sijaan 9 prosentin mielestä mitkään podcastit eivät olleet epäluotettavia ja loput 76 prosenttia eivät osanneet sanoa.

Epäluotettavina podcasteina pidettiin myös samoja podcasteja, joita oli lueteltu aiemmin luotettavimpana. Aiemmin joitain luotettavimpina lueteltuja podcasteja, kuten *Pahuuden jälkeen*, *Huorapuutarha*, *B-luokka* ja *Goya*, mainittiinkin nyt epäluotettavina.

Vastaajista 15 prosenttia perusteli omin sanoin, millaiset asiat vähensivät heidän mielestään podcastien luotettavuutta. Yllättävää kyllä vastauksissa tekijöiden persoonaan liittyviä kommentteja ei ollut ainuttakaan, vaan kaikki liittyivät asioihin, jotka olivat valintoja. Sen sijaan vastauksissa painottuivat erityisesti podcastaajien yleinen huono käytös, joka saattoi ulottua myös podcastin ulkopuolelle vuorovaikutuksessa yleisön kanssa.

Koska tyyli vaikutti mässäilevältä ja asiattomalta ja tekijä vastasi palautteeseen della ylimielisesti sosiaalisen median puolella. Taisi tehdä jonkun "kohutun" virheenkin, mutta en nyt muista mikä se oli - -. Mutta etenkin toi somen puolella ollut asenne aiheutti vähän sellasta... ei nyt vaikuta kaikista luotettavimmalta/asiallisimmalta.

Podcastaajien käytöksellä tarkoitetaan tapaa käyttäytyä podcastissa, eli miten tekijä yleisesti ottaen puhuu käsittelemästään rikostapauksesta ja sen asianosaisista. Vastaajat eivät suhtautuneet kovin suopeasti sellaisiin tekijöihin, jotka eivät suhtautuneet jaksoissa esittelemiinsä tapauksiin tilanteen vaatimalla vakavuudella kunnioituksella.

Joidenkin podcastaajien tapa puhua uhreista, omaisista ja tapauksesta toistuivat vastauksissa usein. Kaikenlainen turha kikattelu ja naureskelu, uhrien toiminnan arvostelu ja tunteella mukaan heittäytyminen nähtiin epäluottamusta lisäävinä tekijöinä. "Hyvänmaunmukaisuus ylittyy mielestäni räikeästi, joku jollekin rakas on kuitenkin kuollut/kärsinyt, eikä siitä pidä yrittää tehdä hauskaa." Toinen vastaaja taas perusteli tyhjentyvästi samaa asiaa: "Epäasiallista kerrontaa, ei kaikki faktat pitäviä ja epäsopivaa naureskelua". Tapauksien käsittelyssä turha spekulointi nähtiin myös epäluotettavana, ellei tekijä tuo sitä selkeästi esille.

Maydayn jaksoissa on oikeita virheitä esim henkilöiden nimet voi olla väärin. Monesti myös jaksoissa, joista toiset podit on jo tehneet jaksoja, on selkeää liioittelua.

Pahuuden jälkeen kahden henkilön höpöttely ei aina ole kunnioittavaa tai asiallista aihetta ja henkilöitä kohtaan ja nimet ja paikat menee sekaisin.

Vastaajat odottivat myös tekijöiltä neutraalia ja puolueetonta suhtautumista. Eräs vastaaja kirjoitti seuraavaa: "Mielestäni myös runsas tunnepitoisen ilmaisun käyttö saa epäilemään, että tekijä ei ole pystynyt katsomaan tapahtumia puolueettomasti." Puolueettomuutta odotettiin myös mitä tulee rikoksesta epäiltyihin: "[Podcasteissa] syyllisten julistaminen tapauksissa, joissa ketään ei ole tuomittu."

Vastauksista oli myös havaittavissa, että yleisön näkemyksen mukaan kahden tai useamman henkilön isännöimät true crime -podcastit eivät toimi. Eräskin vastaaja kirjoitti: ”Kikattelevat kaverukset. Menee aitous pois ku jakson alussa heti ollaan laittamassa mikit kuntoon ja selittelee niitä sun näitä. Harvoin on podcasteja jotka toimii niin että on 2 kertojaa.”

Vastaajien mukaan myöskään podcastin pitäjien oma asenne ja keskinäinen spekulointi eikä varsinkaan humalainen esiintyminen ole kovin suotavaa.

Toisen houston painottava tyyli lukea ja lisäillä keissiin täysin turhia täytesanoja ja kysymyksiä ja pohdintoja. On vähentänyt tätä kun on saanut palautetta asiasta mutta kokonaan ne ei ole vielä poistuneet. Kikattelu viinipäissään ei mielestäni sovi podin luonteeseen. En esim omaisensa haluaisi kuulla miten podcastaajat vitsailevat rankoilla tapauksilla. Pod on täynnä turhaa tilkettä ja höpötystä aiheen vierestä.

Ei tule äkkiseltään mieleen mitään tiettyä podia, mutta sellaiset joissa kertojan oma asenne tapahtuneeseen paistaa selkeästi faktojen läpi. En myöskään juuri ole pitänyt kahden hostin podcasteista, joissa aletaan keskustelemaan miten homma heidän omasta mielestään meni ja mitä jopa uhrin olisi pitänyt tehdä toisin. Epäkunnioittavaa uhreja ja heidän läheisiään kohtaan ja täysin spekulatiivista sisältöä, ei tuo lisäarvoa.

Tämän lisäksi eräs vastaaja kirjoitti: ”Pahuuden jälkeen kahden henkilön höpöttely ei aina ole kunnioittavaa tai asiallista aihetta ja henkilöitä kohtaan ja nimet ja paikat menee sekaisin.”

Podcastien tekijöiltä odotettiin asiassa pysymisen lisäksi myös huolellisuutta faktantarkistuksen ja tiedonhankinnan osalta. Epäluottamusta herättivät sellaiset podcastit, joissa tiedonhankinnan kanssa tekijä ei ole ollut huolellinen: ”Sellaiset [podcastit] joissa ei ole käytetty luotettavaa lähdettä, tutkittua tietoa. Omat mielipiteet ja poliittinen tausta tulee esiin.” Toinen vastaaja perusteli taas seuraavasti: ”Osaa en pysty kuuntelemaan enää jatkuvien virheiden ja vahvojen maneerien takia. Ihan perusjutut äidinkielestä pitää olla hallussa.”

Vaikuttaa perustavansa tietonsa lähinnä muihin podcasteihin, eikä vaikuta kovin lähdekriittiseltä. Myös hieman mässäilevä kerrontatyyli helposti vie luotettavuuden tuntua.

Podcastien yleinen taso, kuten tiedonhankinta, faktantarkistus ja käsikirjoitus, olivat sellaisia piirteitä, joista tekijä jäi luistaessaan helposti kiinni yleisölleen. Sen lisäksi vastaajat huomauttivat, että asiavirheet saattavat kiertää podcastista toiseen. Tästä olisi ollut kiinnostavaa kuulla lisää:

Monissa podeissa näkee toistettavan samoja virheitä eli alkuperäisestä lähteestä on joku tehnyt virheellisen käännökseen tai oletuksen ja lähteenä käytetään vain näitä virheellisiä juttuja. Ei siis tarkisteta esimerkiksi alkuperäisiä pöytäkirjoja tai tutkintamateriaalia.

Eräs vastaaja kirjoitti samasta aiheesta seuraavaa

Maydayn jaksoissa on oikeita virheitä esim henkilöiden nimet voi olla väärin. Monesti myös jaksoissa, joista toiset podit on jo tehneet jaksoja, on selkeää liioittelua.

Epäluottamusta herättivät myös podcastien pituus. Vastaajat odottavat podcasteilta syvää luotaavampaa tilannekuvausta, jossa asiat on käsitelty huolellisesti kaikki harmaan sävyt huomioiden, kuten yksi vastaaja huomautti. Sitten taas sellaiset podcastit, joiden jaksot olivat vain 10-20 minuuttia pitkiä, eivät herättäneet vastaajissa luottamusta. "10-15 minuuttiin ei mitenkään voi mahtua kaikkia yksityiskohtia, saatikka infoa esim. uhrin ja tämän läheisten elämästä". Podcastien tekijöiltä odotettiin sitoutumista tekemiseensä.

Sellaiset podcastit, joilla on vain muutama jakso ja uusia jaksoja ei ole tullut aikoihin. Minusta tämän tyylin podcastit vaativat motivaatiota, intohimoa ja sitoutumista. Kuuntelen mielelläni uusia podcasteja, mutta kiinnostus loppuu, jos mitään ei ns tapahdu aikoihin. Se kertoo myös jotain luotettavuuden tasosta.

Joidenkin vastaajien mukaan podcastien tekijöiden jotkin taiteellisin vapauksin tehdyt ratkaisut eivät olleet kovin onnistuneita.

Vaikka Rotten Mango on viihdyttävä, puhuja esittää välillä mahdollisia keskusteluja joita true crime tapauksessa on käyty jotka eivät ole totta. Tämä vaikuttaa siihen miten kuulija tutustuu tapauksen hahmoihin ja koska keskustelut eivät ole tarkistettavissa, voi se luoda väärän kuvan hahmosta

Vastauksista ei voinut aina selkeästi erotella minkä kielisistä tai maalaisista true crime - podcasteista oli kyse, mutta raakuuksiin ja mässäilyyn liittyvistä vastauksista saattoi tehdä varovaisia päätelmiä Yhdysvaltojen suuntaan. Lisäksi vastauksista oli selkeästi havaittavissa, että vastaajat vertailivat kotimaisia podcasteja yhdysvaltalaisiin. Eräs vastaaja kirjoitti: " -- Amerikkalaisiin podcasteihin suhtaudun luontaisesti paljon epäluuloisemmin".

Ei varsinaisesti epäluotettavia, mutta monet, varsinkin amerikkalaiset ovat kovin sensaatiohakuksia ja sellaista ei jaksa kovin pitkään kuunnella. sama ongelma myös joillakin kotimaisilla podeilla, lähinnä sellaisissa podeissa joita pitää jokin nuorempi juontajapari joka ei ymmärrä toimia podissa asian vaatimalla kunnioituksella, vaan naureskellaan/tirskutaan tms.

Jotkut vastaajat taas ilmoittivat, etteivät kuuntele epäluotettavina pitämiään podcasteja lainkaan.

Minulle ei tule mieleen epäluottavia podeja, mutta olen vakiintunut kuuntelemaan tiettyjä ja vain harvoin enää kuuntelen mitään uusia eli olen päättänyt niihin, mitkä ovat mielestäni luotettavia.

4.4 Erilaisten tekijöiden vaikutus luotettavuuteen

True crime -podcastien luotettavuuteen vaikuttavia seikkoja mitattiin monivalintakysymyksellä, missä vastaaja sai arvioida lueteltujen tekijöiden vaikutusta luotettavuuteen. Asteikkona toimi yhdestä viiteen -monivalintamittari, jolloin 1 = ei yhtään ja 5 = erittäin paljon vaikutusta, jolloin 3 antaisi vaihtoehdon ”en osaa sanoa”. Keskiarvoltaan kaikkein eniten vaikutusta oli podcastin teknisellä tasolla, koska sen vaihtoehdon keskiarvo oli 3,9. Sen sijaan kaikkein vähiten vaikutusta luotettavuuteen oli sillä, että podcastin ohessa on tekstitetty video, 1,7.

Vastaajien mukaan eniten merkitystä luotettavuuden kannalta oli sillä, että podcastilla on hyvä käsikirjoitus. Nimittäin kaikkien vastaajien mielestä se vaikuttaa podcastin luotettavuuteen erittäin paljon, eli 100 prosenttia vastaajista oli valinnut erittäin paljon -vaihtoehdon. Toiseksi eniten merkitystä oli sillä, että podcastissa on hyödynnetty arkistomateriaalia, koska 48 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että niiden käyttämisellä on eniten merkitystä. Erittäin paljon merkitystä oli 43 prosentin mielestä myös sillä, että podcastin tekninen taso, kuten äänitys, editointi ja tunnusmusiikki on hyvä. Vain 5 prosenttia oli vastannut, että sillä on vain vähäinen merkitys, mutta kukaan ei ollut vastannut, ettei sillä ole lainkaan merkitystä.

Huomiota herättävä puhetyyli taas jakoi vastaajat. Taulukosta 4 voi huomata, miten vastaukset jakautuvat tasaisesti kahteen eri ääripäähän, sillä 17 prosenttia vastaajista ilmoitti, ettei sillä ole lainkaan väliä. Saman verran vastaajia taas ilmoittivat, että sillä on erittäin paljon merkitystä.

Hyvän visuaalisen ilmeen merkityksestä luotettavuuden kannalta 31 prosenttia eli valtaosa vastaajista ei osannut sanoa mitään, kun taas 17 prosentille vastaajista sillä ei ollut lainkaan merkitystä, 26 prosentin mielestä paljon merkitystä ja vain 12 prosentin mielestä erittäin paljon merkitystä.

Kaikkein vähiten merkitystä podcastien luotettavuuden kannalta oli podcastin oheen liitettävällä tekstitettyllä videolla, koska 57 prosentin mielestä sillä ei ole lainkaan väliä. Vastaajien luottamusta eivät myöskään horjuttaneet mainosyhteistyöt eivätkä ääntämysvirheet. Vain alle prosentti vastaajista oli sitä mieltä, että mainokset vähentävät luotettavuutta, kun taas 55 prosentille eli puolelle vastaajista sillä ei ollut lainkaan merkitystä. Ääntämysvirheillä, kuten kysymyksessä

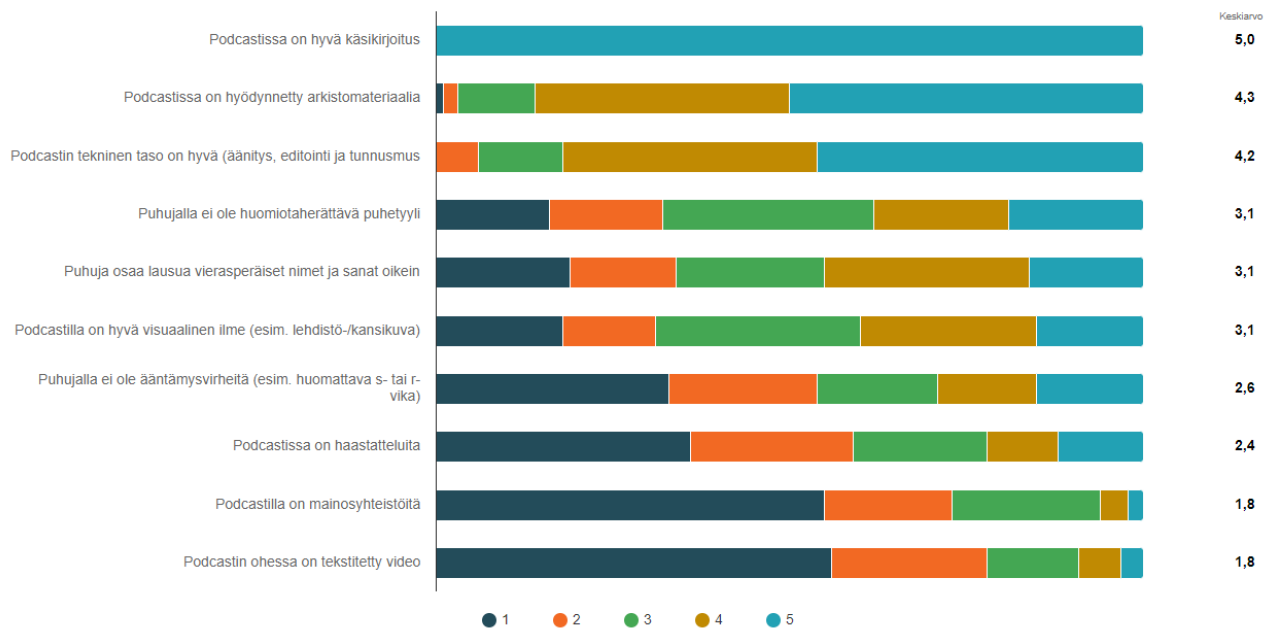
mainituilla r- ja s-vioilla ei ollut 35 prosentille lainkaan merkitystä, 20 prosentille hieman merkitystä, 17 prosenttia ei osannut sanoa ja 12 prosentille sillä oli erittäin paljon merkitystä.

Vierasperäisten sanojen ja nimien oikeinlausumisella ei ollut 19 prosentin mielestä ollut lainkaan väliä, 29 prosentin mielestä sillä oli jonkin verran väliä ja vain 14 prosentin mielestä erittäin paljon väliä.

Miten paljon seuraavat asiat vaikuttavat true crime -podcastien luotettavuuteen?

1 ei yhtään - 5 erittäin paljon

Vastaajien määrä: 143

Kuva 3. Podcastien luotettavuuteen vaikuttavia tekijöitä. 1 = ei lainkaan ja 5 = erittäin paljon

4.5 Yleisön tottumukset etsiä lisätietoja

Vastaajista 91 prosenttia myönsi etsivänsä lisää tietoa podcasteissa käsitellyistä rikostapauksista. Sen sijaan 9 prosenttia ilmoitti, ettei etsi lisätietoja ja loput 9 prosenttia ilmoitti etsivänsä tietoa, muttei millään edellä mainitulla tavalla.

Suosituimmat tiedonhankintatavat olivat googlaaminen, jota 77 prosenttia vastaajista kertoi tekevänsä. Seuraavaksi suosituin tapa oli kuunnella muita samaa aihetta käsitteleviä podcasteja, sillä 52 % vastaajista oli ilmoittanut tämän tiedonhankintatavakseen. 40 prosenttia myönsi

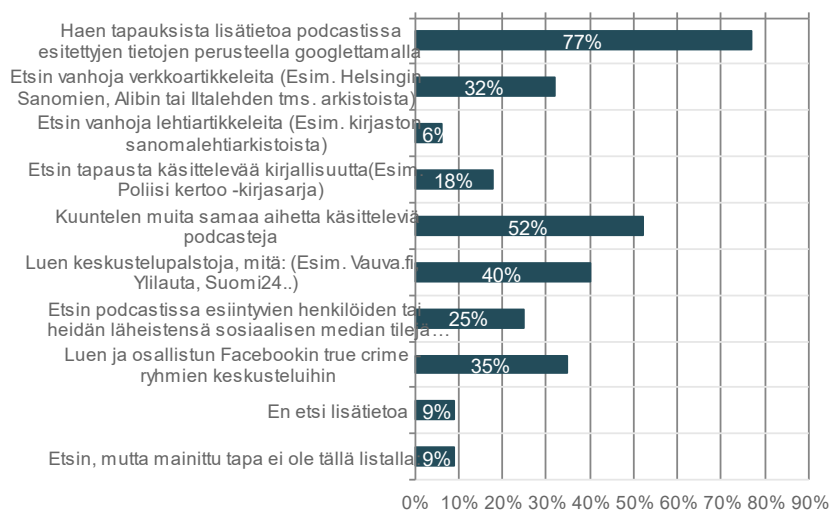
lukevansa tosirikostapauksista internetin keskustelupalstoilta, kuten Vauva.fi:ltä, Ylilaudalta ja Suomi24:lta. Kuuntelijoista 35 prosenttia ilmoitti osallistuvansa Facebookin true crime -ryhmien keskusteluihin.

Jotkut tiedonhankintatavat olivat edelleen voimissaan tietotekniikasta huolimatta. Vastaajista jopa 6 % ilmoitti etsivänsä lisää tietoa vanhoista kirjaston sanomalehtiarkistoista, ja 18 % vastaajista kertoi etsivänsä lisätietoa kirjallisuudesta, kuten Poliisi kertoo -kirjasarjasta. Yksi vastaaja kertoi lisäsarakeessa etsivänsä tietoa omasta rikoskirjastostaan.

Haetko lisätietoa true crime -podcasteissa käsitellyistä tapauksista/rikoksista?

Voit valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Vastaajien määrä: 240, valittujen vastausten lukumäärä: 726

Kuva 4. Kuuntelijoiden tavat etsiä lisätietoa true crime -podcasteissa käsitellyistä rikostapauksista

Sen sijaan vielä kiinnostavampaa oli, että 25 prosenttia vastaajista ilmoitti etsivänsä podcastissa esiintyvien henkilöiden tai heidän läheistensä sosiaalisen median tilejä.

Ne vastaajat, jotka ilmoittivat, etteivät etsi tietoa millään mainitulla tavalla, kertoivat tiedonhankintatavoistaan lisäkentässä. Tiedonhankintatavoiksi kerrottiin tapauksissa esitettyjen henkilöiden nimiä hakukone Googlen avulla. Englanninkielisistä nettisivuista vastaajat kertoivat lukevansa Redditä ja Murha.infoa. Sen lisäksi vastauksissa tiedonhankintatavoiksi mainittiin

pikaviestipalvelu Jodel sekä samaa aihetta käsittelevät TV-dokumentit. Eräs vastaaja mainitsi etsivänsä tietoa omasta rikoskirjastostaan.

Mikäli podcastille oli perustettu Instagram-tili, niin vastaajat kertoivat käyvänsä katsomassa, oliko tilin ylläpitäjät lisänneet podcastissa käsiteltyyn tapaukseen liittyviä kuvia. Eräs vastaaja taas kertoi etsivänsä internetistä vanhoja uutisia ja valokuvia hakukoneiden avulla.

Kyselyssä esiteltiin tarkemmin määrittelemätön, mutta kuvitteellinen rikos, josta on tapahtumahetkellä kirjoitettu valtavat otsikot lehdistössä ja asiaa on käsitelty valtakunnallisesti uutisissa. Vuosia myöhemmin tapauksesta tehdään podcast, mutta ohjelmassa olennaisia tietoja on muuteltu, vaikka ne ovat olleet avoimesti kaikkien tiedossa tai saatavilla. Kysymyksen asettelussa oli olennaista, vähentääkö vai lisääkö esimerkki kuuntelijoiden luottamusta ohjelmaa kohtaan.

Vastaajista 53 prosenttia oli sitä mieltä, että nimien vaihtaminen ei lisännyt luottamusta podcastia kohtaan. 22 prosenttia oli sitä mieltä, että se ei vähentänyt luottamusta, kun taas 25 prosenttia ei osannut sanoa. Tästä voi silti päätellä, että yli puolet kuuntelijoista ei pidä tärkeänä olennaisten tietojen muuttelua luotettavuuden kannalta.

4.6 Yleisön vuorovaikutus tekijöiden kanssa

Lähtökohtaisesti vaikutti siltä, että vastaajat eivät halua ottaa podcastien tekijöihin yhteyttä, mutta yleisesti ottaen tekijöiden käytös esimerkiksi sosiaalisessa mediassa vaikutti vastaajien kokemukseen vuorovaikutuksesta. Vastaajat oli helppo jaotella melko karkeasti kahteen ryhmään, eli niihin, jotka eivät antaneet palautetta tekijöille ja niihin, jotka antoivat. Jälkimäinen ryhmä jakautui vielä useampaan osaan. Näiden kahden ryhmän lisäksi oli myös kolmas harmaalle alueelle sijoittuva ryhmä, johon kuuluivat he, jotka eivät ole vielä ottaneet tekijöihin yhteyttä, mutta voisivat ottaa, jos siihen olisi hyvä syy.

Valtaosa kertoi, ettei ollut ottanut yhteyttä podcastien tekijöihin. Nämä vastaajat perustelivat yhteydenottomuuttaan sillä, että äänestävät mieluummin jaloillaan. Eräät vastaajat perustelivat tyhjentävästi, mikseivät ota yhteyttä tekijöihin:

En. En ole niin kova harrastaja että kiinnostaisi. Jotain juttuja saatan itsekseni mutista kun kuuntelen, jos esim jossain toisessa podissa on jäänyt mieleen että sanottiin eri tavalla, mutta ääh. Ylipäänsä en ole niin hc-harrastaja, että kiinnittäisin huomiota.

Olen ottanut aikoinani yhden podin seurantaan instassa, mutta en kaipaa yhteyttä niiden tekijöihin. Facebookissa joskus saatoin tykkäillä julkaisuista ja eniten ehkä luen jodelista podcasteista.

Podcastien tekijöiltä kuitenkin odotettiin kykyä olla vuorovaikutuksessa yleisön kanssa, vaikka heille ei antaisikaan sen suuremmin palautetta. Eräs vastaaja kirjoitti: ”Kyllä. Vastasi. Etenkin juuri Palmujen Varjossa Jenna on ollut ihanasti vuorovaikutuksessa kuulijoiden kanssa.”

Vastaajat, jotka kertoivat olleensa vuorovaikutuksessa podcastien tekijöiden kanssa oli jaoteltavissa useampaan ryhmään. Osa vastaajista kertoi nimittäin ottaneensa yhteyttä podcastien tekijöihin ja saaneensa vastauksen. Toinen ryhmä taas oli saattanut lähestyä podcastien tekijöitä, mutta ei ollut saanut vastausta tai reaktiota viesteihinsä yhteydenoton syystä huolimatta.

Yleisimmät tavat lähestyä tekijöitä oli joko sähköpostilla tai sosiaalisessa mediassa kuten Facebookissa tai Instagramissa. Joillekin vastaajille tuntui olevan tärkeää ottaa yhteyttä tekijään, jos syy oli heille tärkeä. Eräs vastaaja nimittäin kertoi, miten oli ottanut yhteyttä podcastin tekijään ja saanut toivomansa vastauksen: ”Kysyin Maanantaimysterin pitäjän koiran rotua ja hän vastasi.”

Yleisimmät syyt lähestyä podcastien tekijöitä liittyivät vastaajille tärkeisiin asioihin, joista he tiesivät enemmän. Erään vastaajan kohdalla yhteydenoton syy liittyi ammattiin, jota oli käsitelty podcastissa. Hän oli lähestynyt tekijää viestillä jaksossa siihen liittyvien pohdintojen vuoksi, ja oli saanut tekijältä vastauksen.

Jotkut vastaajat kertoivat myös laittaneensa tekijöille podcasteissa käsiteltyihin tapauksiin liittyviä uutislinkkejä tai halusivat lähestyä antaakseen tapauksista tietämäänsä lisätietoa, kuten nimiä tai yksityiskohtia.

Muutama vastaaja myös kertoi tekijöistä, joihin olivat yrittäneet ottaa yhteyttä. Yhdessä tapauksessa tekijä oli ollut ulkomaalainen, joten hiljaisuus oli ollut odotettavissakin. Vastauksista päätellen kaikkein epämiellyttävintä tuntui olevan tekijöiden täysi reagoimattomuus viesteihin, mutta pahinta oli kritiikin vähättely tai sen aiheellisuuden täydellinen kieltäminen: ”Kritiikkiä on vaikea antaa, monesti ei vastata lainkaan tai asiallinenkin kritiikki kielletään.”

Seasta erottuivat edukseen myös ne tekijät, jotka vuorovaikuttivat varsinkin sosiaalisessa mediassa yleisönsä kanssa. Sen lisäksi mainittiin myös tekijät, jotka käsittelivät saamansa palautteen seuraavassa podcastin jaksossa. ”En, mutta moni muu on, ja tekijä on vastannut yhteisesti myös podcast-jakson ohella palautteeseen.”

Vastaajissa erottui myös se ryhmä, joka on halunnut antaa tekijöille jaksotoiveita. Yksi vastaaja kertoi: ”Olen antanut jaksotoiveen. Podcastaaja vastasi. En tiedä onko podcastaaja tehnyt jaksoa aiheesta, koska podcast meni vuodenvaihteessa maksumuurin taakse.”

Satunnaista mielipiteenvaihtoa esimerkiksi pinnalla olevasta tapauksesta, josta ei välttämättä ole edes jaksoa ja yleensä niin, että podcastin tekijä kysyy aiheesta mielipiteitä esim. Instagramissa. Tekijä on tällöin aina vastannut.

Osa vastaajista kertoi antavansa podcastien tekijöille kritiikkiä. Yleisimmät kritiikin aiheet olivat kirjoitusvirheet somejulkaisujen yhteydessä tai jaksoissa olevat asiavirheet, mutta useimmin vastaajat kertoivat antaneensa rakentavaa palautetta. Vastaajat eivät kuitenkaan eritelleet tarkemmin mitä tai millaisia asioita heidän palautteensa yleensä koski.

Yksi vastaaja kirjoitti: ”Pariin otteeseen olen antanut kehuja tapauksen käsittelystä. Podcastaaja ei vastannut tai korkeintaan peukutti palautteelle.” Eräs toinen vastaaja taas kertoi onnistuneesta vuorovaikutuksesta podcastin tekijöiden kanssa.

Muutaman kerran olen laittanut sähköpostia suomalaisille podcastien pitäjille ja saanut vastauksen. Laitoin postia ainakin Maanantaimysterin pitäjälle sekä I Don't Like Mondaysin pitäjälle.

Yksi vastaaja mainitsi myös tilanteesta, jossa tekijä oli ottanut yhteyttä häneen: ”Toimittaja otti ensin minuun yhteyttä. Ohjelman ilmestyttyä annoin toki palautetta, josta hän kiitti.”

4.7 Virheelliset väittämät

Kysyin vastaajilta, ovatko he löytäneet true crime -podcasteista asioita tai väittämiä, jotka ovat heidän mielestään osoittaneet virheellisiksi. Vastaajista 80 prosenttia vastasi kielteisesti, eli ei ole löytänyt virheellisiä asioita tai väittämiä. Sen sijaan 17 prosenttia vastasi kysymykseen myöntävästi, ja 4 prosenttia vastaajista ilmoitti haluavansa kertoa asiasta lisää.

Omin sanoin annetuissa vastauksissa ilmeni minkä tyyliä virheitä kuuntelijat havaitsivat tai millaisiin asioihin he kiinnittivät huomiota. Vastauksissa nousi esiin näkökulman tärkeys, eli missä

roolissa kuuntelija oli podcastiin nähden. Rooleja oli kolme: asianosainen, ammattilainen tai asiantuntija ja yleisö. Eräs vastaaja kertoi seuraavaa: ”Olen alan ammattilainen. Jokikisessä on virheitä pl. ehkä Viimeinen johtolanka”. Vastaaja ei harmillisesti täsmentänyt minkä alan ammattilainen hän on eikä sitä millaisia virheitä hän tarkoitti. Sen sijaan kiinnostavin vastaus tuli vastaajalta, joka on joko asianosainen, omainen tai tietää tapauksesta jotain enemmän.

Selvittämättömät Vilho hauhian tapaus. Toki asia ei sinänsä varmasti ole julki, mutta siinä väitettiin että hauhian kaverit yms eivät yli kuukauteen olleet tehneet mitään vaan tottuneet että mies menee ja tulee. Fakta tapauksessa on, että kaikki lähipiirissä tiesivät Vilin jo olleen tapettu, mutta eivät vain uskaltaneet puuttua siihen.

Loput vastaukset olivat yleisön roolissa, eli vastaukset olivat sellaisilta vastaajilta, jotka eivät ole joko podcastaajia tai podcasteissa käsiteltyjen tapausten asianosaisia.

Joskus on ollut, mutta yleensä podcastin pitäjä on huomannut virheen itse tai häntä on huomautettu siitä, ja korjaus on ollut somessa tai seuraavassa jaksossa. En kuitenkaan itse ole aina jaksanut välittää näistä.

Joissakin podoissa on huomannut että jokin tieto on kerrottu totuutena, kun toisessa podissa asiasta en selitetty sen olevan esim. Epävarma tai vahvistamatonta tietoa.

4.8 Yhteenveto tuloksista

4.8.1 Vastaajien ikä ja asuinpaikka

Vanhin vastaaja oli syntynyt vuonna 1955, ja nuorin vastaaja oli ilmoittanut syntymävuodekseen 2004, joten mediaanivastaaja oli syntynyt vuonna 1990. Vastaajien keski-ikä oli vuonna 1989 syntyneet. Kyselyn vastaajista 36 prosenttia ilmoitti suorittaneensa ammatillisen toisen asteen tutkinnon. Toinen melkein yhtä suuri vastaajajoukko ilmoitti suorittaneensa alemman alemman ammattikorkeakoulututkinnon, 30% prosenttia vastaajista. Vastaajista 11 prosenttia oli suorittanut pelkän ylioppilastutkinnon, 6 prosenttia ylemmän korkeakoulututkinnon, 10 prosenttia vastaajista kertoi olevansa yliopistontutkinnon. 7 prosenttia kertoi suorittaneensa jonkin muun koulutuksen tai vain peruskoulun.

232 vastaajaa 240 vastaajasta ilmoitti postinumeronsa ja -toimipaikkansa. Vastaajia oli kertynyt ympäri Suomea, kuten Lepsälästä, Kankaanpäästä, Salosta, Kaarinasta ja Mäntsälästä joitain paikkoja mainitakseni. Korkeakoulutetut ilmoittivat asuinpaikkansa paljon mieluummin kuin

matalammin koulutetut, mutta vertailussa he dominoivat myös ”en halua vastata” -ryhmässä matalammin koulutettuihin nähden.

4.8.2 Elämänarvot

Varsinkin vapaasti jätetyissä vastauksissa kiteytyi erityisesti se, että kuuntelijoita ei kannata pitää tyhminä, muttei myöskään kylminä ja tunteettomina. Vainajista ei saa puhua pahaa, uhreja syyllistä eikä omaisten surua vähätellä. Vastaajat tuomitsivat jyrkästi, jos podcastien sisällöt koostuivat uhrien käytöksen ja valintojen spekuloinnista ja jossittelusta. Omaisten vuoksi podcastien tekijöiltä odotettiin hienotunteisuutta uhreja ja vainajia koskevissa sisällöissä.

Vastaajat olivat myös hyvin yhtenäisiä näkemyksissään siitä, että podcasteissa esitetyt brutaalit ja ”amerikkalaistyylliset” veriset yksityiskohdat ovat tarpeettomia. Vastaajat arvostivat ulkomaalaisia podcasteja, mutta niistä suoraan imetyt vaikutteet eivät istu suomalaiseen mielenmaisemaan. Vastaajat liittivät uhrilukemilla ja julmuuksilla herkuttelun Yhdysvalloista rantautuneisiin ilmiöihin, jotka eivät vastauksissa esitettyjen perusteluiden mukaan toimi kovinkaan hyvin kotimaisissa podcasteissa.

Englannin kielestä otetut lainasanat tai muut laiskat käännökset ärsyttivät vastaajia. Kuitenkin tekijöiden tapaa kääntää englanninkielisiä rikostapauksia suomeksi arvostettiin, kunhan tekijä oli nähnyt vaivaa podcast-jaksonsa kielenhuollon eteen.

Vastauksista pystyi päättämään, miten tarkkaa lähdevertailua kuuntelijat tekivät osin myös tietämättään. Suurin osa kertoi kuuntelevansa useita samoista aiheista käsitteleviä podcasteja, ja kertoivat erottavansa tekijöiden tavat erotella oikea tietoa spekulatiosta ja liioittelusta. Lisäksi jotkut vastaajat tiesivät, mistä podcasteista lipsahtaa liikkeelle vääräksi tiedetty tieto käännösvirheen takia.

4.8.3 Podcastaajien ammattietiikka ja vuorovaikutustaidot

Podcastin tekijöiden taustalla oli merkitystä podcastin uskottavuuden ja luotettavuuden kannalta. Jos tekijä oli ammatiltaan patologi, niin hänen hengentuotteisiinsa suhtauduttiin lähtökohtaisesti myönteisemmin kuin vaikka sellaisen tekijän podcast-sisältöihin, joka käytti muita kirjallisia tietolähteitä. Kuitenkin tekijän asenteella ja tavalla esittää tietonsa podcasteissa oli lopulta

taustaakin enemmän merkitystä kuin ammatilla tai koulutuksella, mutta lopputuloksen vastaanotto riippui kokonaisuudesta. Vastaajat arvostivat tekijöitä, jotka osaavat erotella niin kutsutusti jyvät akanoista, eli erotella spekuloinnit tosiasioista ja tehdä eron epävarman ja varmistetun tiedon välillä.

Yksi luotettavuutta herättävä tekijä oli podcastin pituus, eli kuinka paljon aikaa tekijä ohjelmasisältöönsä käytti. Kymmeneen minuuttiin lyhennetty tapauskuvaus ei herättänyt niin paljon luottamusta kuin makasiiniohjelman mittainen tunnin jakso, jossa käsiteltiin tapausta usealta eri kantilta.

Vastaajat odottivat tekijöiltä yleisesti ottaen hyvää käytöstä, tilannetajua ja hienotunteisuutta. Podcastaajien kaikenlainen keskinäinen kikattelu, huono huumori ja teennäiset keskustelut söivät podcastien luotettavuutta. Tästä johtuen kahden ihmisen houstamat eli isännöimät tai emännöimät podcastit eivät toimi kovinkaan hyvin juuri siitä syystä, että kavereiden keskinäinen huumori tai sanailu ei auennut kuuntelijoille. Vastauksien perusteella vaikutti siltä, että podcasteissa hirvein yhdistelmä on kaksi keskenään hirnuvaa kaveria, jotka tirsкуvat epäkunnioittavasti puhuessaan julmasta henkirikoksesta.

Vastaajat antoivat luotettavuuden kannalta myös merkitystä sille, miten true crime -podcastien tekijät kohtelivat yleisöään sosiaalisessa mediassa. Monet tekijät ovat perustaneet ohjelmalleen oman Instagram-tilin ja sivuston Facebookiin, jossa he toimivat sisällöntuottajina ohjelmaansa liittyen. Monet sellaiset vastaajat, jotka halusivat ottaa yhteyttä tekijöihin, odottivat luonnollista vuorovaikutusta yleisön ja tekijöiden välillä.

Vuorovaikutus saattoi olla kevyttä keskustelua jaksoista, mutta myös vastaajien vinkkejä uusista jaksotoiveista, lisätietoja tai palautetta. Joskus tekijät eivät vastanneet tai reagoineet lainkaan palautteisiin, jotka koskivat esimerkiksi virheellisiä väittämiä. Vastaajat arvostivat joidenkin tekijöiden tapaa korjata jaksojensa sisältöä kritiikin perusteella tai käsitellä saamaansa palautetta yleisesti seuraavassa jaksossa.

5 Pohdinta

5.1 Kyselystä ulos rajatut asiat ja seikat

Webropolin kyselylomakkeen kysymysten muotoilu oli haastavaa, koska vastaajien asenteiden ja näkemysten mittaamiseen liittyvää aiempaa aineistoa ei ollut olemassa mihin olisin voinut nojata. Näkemykset ja mielipiteet ovat ylipäätään vaikea saada mitattavaan ja määrälliseen muotoon, joten kysymysten muotoilu vei aikaa. Keksinkin kysymykset tietoperustan ja podcasteja koskevan yleistiedon perusteella, mutta hyödynsin myös valtavasti ihmisten omia puheita. Esimerkiksi kysymys, jossa kysyn vaikuttaako podcastin puhujan r- tai s-vika podcastin luotettavuuteen, on otettu suoraan internetin keskustelupalstalta.

Jälkikäteen harmittelin hieman sitä, etten kysynyt vastaajien sukupuolta ja ikää paljon selkeämmin. Niiden avulla olisin saanut rytmiteltyä vastaajat paljon helpommin, jolloin tuloksista olisi tullut jäsennellympiä. Toisaalta true crime -podcasteja käsittelevät tutkimukset ja keskustelut johtavat usein sukupuolijaotteluun, enkä halunnut osallistua tällä työllä siihen keskusteluun, joten vahinko ei ollut suuri.

En kysynyt vastaajilta missä, miten ja miltä alustalta he kuuntelevat podcasteja, koska halusin kaikkien olevan samalla viivalla. Toisin sanoen sillä ei ole vastauksien kannalta merkitystä kuunteleeko vastaaja podcastia tiskatessa vai istuessaan metrossa kuin myöskään sillä minkä hintaiselta alustalta hän ohjelmiaan kuuntelee. En siis halunnut, että vastaajan antamaa arviota voisi lähteä arvottamaan sen mukaan miten hyvin tai huonosti hän on keskittynyt podcastien sisältöihin ja miten helposti ne ovat hänen kuunneltavissaan.

5.2 Kyselyn tarpeettomat kysymykset

Koulutusasteen kysyminen on kyselyissä aina vakiokysymys, jonka avulla vastauksia voi vertailla ja analysoida. Tällä kertaa en tehnyt tiedolla mitään, vaikka olin lisännyt sen pienen harkinnan jälkeen kyselylomakkeeseen yhdeksi haarukoivaksi tekijäksi. Ikä ja koulutusaste ei mielestäni enää nykyisin kerro ihmisestä paljoakaan. Keski-ikäinen voi olla suurituloinen, vaikka olisi käynyt vain pelkän peruskoulun, kun taas parikymppinen voi olla matalapalkkainen tohtorikoulutettava ja päinvastoin.

En myöskään nähnyt minkäänlaista korrelaatiota koulutusasteen ja vastaajien kyselyyn jättämien vastauksien välillä. Todennäköisesti vastauksien lopputulokseen vaikuttivat jokaisen vastaajan kohdalla aivan toisenlaiset seikat kuten kiire, hälinä, nälkä, temperamentti tai terveydentila joitain syitä mainitakseni. Ainoaksi havainnoksi siis jäi, että true crime -podcasteja kuuntelevat kaikenlaiset ihmiset koulutusasteesta riippumatta.

5.3 True crimen asema tietolähteenä

True crimen asema on nykyisin hyvin monitahoinen kaiken valeutisoinnin, valkoisen ja mustan propagandan ja algoritmien keskellä. Toimittajat ilman rajoja -verkkajulkaisun (2023) lehdistötiedotteen mukaan Suomi on pudonnut entisestään kansainvälisissä sijoituksissa World Press Freedom Indexissä. Syiksi luetellaan Twitter, tekoälyn kasvanut rooli valeutisoinnissa sekä ”massiiviseksi teollisuudeksi kasvanut valeutisointi” RSF:n pääsihteerin Christophe Deloiren mukaan. (Toimittajat ilman rajoja 2023.) Tästä johtuen huoli viihteen ja dokumentaaristen ohjelmien välisestä selkeästä erottelusta saattaa olla aiheellinen.

True crimea pidetään pelkästään viihteenä, mutta onko se oikeutettua ottaen huomioon, miten voimakkaasti true crimessa kerrotut tiedot vaikuttavat ihmisiin? True crimen suosion syitä on pohdittu paljon. Oikeuspsykologi Marianne Mäkipään mukaan ihmisellä on evolutiivinen tarve ymmärtää ympäröiviä uhkia ja keksiä niiden varalle erilaisia selviytymisstrategioita. Sen lisäksi on ihmisyksykologiaan kuuluvaa, että paha ja tuntematon kiinnostaa. (Laaksonen 2021, 8.)

True crime -podcastien tekijät pyrkivät tekemään kriittistä tiedonhankintaa ja taustatyötä asioista, joista he ohjelmissaan puhuvat. Esimerkiksi Jäljillä -podcastin Tilda Laaksonen kirjoittaa teoksessaan Jäljillä, että hän käyttää niin kirjansa kuin podcastinsa lähteinä esimerkiksi tuomioistuinten päätöksiä ja pöytäkirjoja sekä julkisia materiaaleja, kuten uutisartikkeleita, dokumentteja, muita podcasteja ja kirjoja. Hän on myös yrittänyt saada tapauksien tutkinnanjohtajilta kommentteja, mutta he eivät olleet vastanneet yhteydenottopyyntöihin. Laaksonen myös kertoo miten hän yrittää erottaa oikean tiedon huhuista ja spekulatioista. (Laaksonen 2021, 8.)

Suursuosion saanut Serial-podcast sisälsi lopulta tiedonhankinnan lisäksi erillisen faktantarkistusprosessin, koska sille muodostui journalistinen tavoite välittää podcastin muodossa

tiedot tutkimansa tapauksen etenemisestä. Kauden tekijät hankkivat lisää tietoa esimerkiksi haastattelemalla asianosaisia. (Ojala 2020, 12–13.)

Tämänkin valossa tuntuisi oudolta sijoittaa true crime -podcastit pelkäksi viihteeksi, vaikka jaottelu saattaa olla pitkälti kategorinen. Toisaalta toisesta näkökulmasta katsottuna podcastien niputtamista pelkäksi viihteeksi jättää takaoven auki ”sehän on vain viihdettä” -tilanteille. Tämän työn viimeistelyhetkillä erään tunnetun kotimaisen true crime -podcastin tekijät katosivat sosiaalisesta mediasta ja olivat jääneet määrittelemättömälle tauolle, jolloin uusia jaksoja ei ilmestynyt. Vahvistamattomien tietojen mukaan tekijäkaksikko oli jäänyt kiinni plagioinnista. Asian käsittely on vielä kesken, joten en syvenny siihen tässä työssä tämän enempää, mutta plagiointisyytöksiä vakavuudesta huolimatta tekijäthän tekivät vain viihdettä.

5.4 Nimien ja tunnistetietojen muuttaminen ohjelmasisältöihin

Moni iltapäivälehdistöä ja uutisointia seurannut muistanee Imatralla tapahtuneen Eveliina Lappalaisen surman 14. marraskuuta 2000. Eveliinan ruumis löytyi murhapaikalta tavallisen arki-illan päätteeksi. Tapaus nousi valtakunnallisesti otsikoihin, ja Eveliinan murtuneet vanhemmat astuivat rohkeasti julkisuuteen tyttärensä henkirikoksen uhriksi joutumisen johdosta. Eveliinan tappajaa ei vielä siinä vaiheessa tiedetty.

Eveliinan surmaaja Otto Aleks Martikainen saatiin vuotta myöhemmin kiinni ja tuomittiin alaikäisenä rikoksenteijänä taposta 7 vuoden vankeusrangaistukseen. Hän istui tuomiostaan puolet, eli kolme ja puoli vuotta. (Palmén 25.9.2022.)

Arman Alizadin dokumentissa *Arman ja Suomen rikosmysteerit* käsitellään Suomen rikoshistorian poikkeuksellisia rikostapauksia. Jaksoissa käsitellään tapauksia rikoksentekehoketkestä oikeudenkäyntiin, ja Eveliinan tapausta käsitellään jaksossa nimeltä ”*Tanssijatytön kuolema*”. Sen enempää ohjelmatiedoissa kuin ohjelmassakaan ei kerrota uhrin eikä rikoksenteijän oikeita nimiä.

Useat true crime -sisältöjen luojat ovat päätyneet samantyyliiseen ratkaisuun tietojen muuttelun osalta. Tilda Laaksonen kertoo Jäljillä-teoksensa esipuheessa, ettei poikkeuksellisesti julkaise suomessa rikoksesta tuomittujen koko nimiä. Hän perustelee valintaa uhrien suojelemisella, koska nimien julkaisu voisi johtaa heidän tunnistamiseensa. ”Näin on toimittu siitäkin huolimatta, että tekijöiden nimet on julkaistu aiemmin lehtien palstoilla”. (Laaksonen 2022, 9.)

Halusin tietää, kuinka yleisö suhtautuu nimi- ja tunnistetietojen muutteluun, vaikka rikostapaukset saattaisivat olla uutisoinnin puolesta tuoreessa muistissa. Yllätyin hieman vastaajien neutraalista suhtautumisesta, mutta kysymys oli silti tarpeen esittää. Isommassa mittakaavassa ajateltuna nimien vaihtaminen ei välttämättä ole huono ajatus. Jos Suomen kokoisessa maassa, missä on vielä verrattain lyhyet vankeustuomiot, kaikki sadat podcastien tekijät julkaisisivat aina uudelleen nuorten rikoksentekijöiden ja -uusijoiden nimet, niin mitä hyvää siitä seuraisi?

5.5 Itsereflektio

Jos ajattelen opinnäytetyön työskentelyprosessia oppimiskokonaisuutena, niin se on osoittautunut erittäin hyödylliseksi. Kirjoittaisin koska tahansa uuden työn, mutta tekisin kaiken alusta asti eri tavalla. Mielestäni tällainen ajattelu kertoo oppimisesta.

Luulin opinnäytetyötä aloittaessani, että tulosten analysointi tulisi olemaan vaikein osa projektia, mutta se olikin lopulta helpoin osuus kokonaisuudessa. Olin arastellut kyselyyn tulleiden vastausten raportointia, mutta se osoittautui lähdekirjallisuuden kanssa niin kiinnostavaksi, että unohduin kääntelemään vastauksia pitkäksi aikaa. Lukujen analysointi oli suoraviivaisempaa, mutta vastaajien sanallisten vastauksien luokittelu oli kiinnostavaa.

Haastavinta ja hauskinda oli kokonaisuudenhallinta. Kirjat, läppäriin kansi ja vihkot täytyivät lukuisista post it -lapuista, joihin olin merkinnyt sivunumeroita, huomautuksia ja Haaga-Helian opinnäytetyön tekijöille kirjoitetuista ohjeista poimittuja muistiinpanoja.

Opin kirjoitusprosessin aikana pitkäjänteisyyttä. En aluksi tuntunut pääsevän johdantolukua pidemmälle, koska kaikki sen jälkeen kirjoittamani teksti tuntui alituisesti katoavan. Kerran kirjoitin useita sivuja tietoperustaan liittyviä alalukuja, mutta seuraavassa hetkessä kaikki lisäykset olivat kadonneet. Joskus lähetin ohjaajalle arvioitavaksi version, mistä puuttuivat melkein puolet tekemistäni korjauksista. Edes back up -tiedostoista ei ollut apua. Lopulta syylliseksi paljastui vioittunut laite, jonka vaihdon jälkeen ongelma hävisi. Asiassa oli myös positiivinen puoli. Tekstin uudelleen kirjoittaminen auttoi jäsentelemään ajatuksia ja näin ollen rajaamaan paremmin aihetta.

Pidin säännöllisesti pidempiä taukoja, jolloin etäännytin itseni tekstistä. Se auttoi huomaamaan tekstissä olevat asiavirheet. Tästä johtuen työn palauttaminen viivästyi parilla kuukaudella, koska hetken tauon jälkeen huomasin sekoittaneeni tulosten analyysissä vastaajien lukumäärät

vastausprosentteihin. Luvut olivat sekaisin koko tekstissä tai ilmaistu huolimattomasti. Kulutin surutta useita iltoja korjaamalla lauserakenteita ja virheellisiä väittämiä.

Helpointa prosessissa on ollut lähdekriittinen tiedonhaku. Vietin tuntikausia kirjastoissa selailemalla lehtiä ja kirjoja, ja kulutin useita automatkoja lukemalla internetissä julkaistuja verkkojulkaisuja. Löysin myös paljon mielenkiintoisia lähteitä, jotka eivät sopineet tähän työhön, mutta joista saattaa olla hyötyä jatkossa.

Lähteet

Aimola, L. 2021. Suomen podcast-kulttuuri – kehityskatsaus ja uudet muodot. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto, historian, kulttuurin ja taiteiden tutkinto-ohjelma. Luettavissa: <https://www.utupub.fi/handle/10024/151257>. Viitattu: 20.10.2023.

Aula, J. 25.1.2017. Kuuluttajan vieras: yleisötutkija Anne Hyvärilä. Kuuluttajan vieras -podcast. Kuunneltavissa: <https://areena.yle.fi/podcastit/1-3880323> Kuunneltu: 28.10.2023.

Bock, C. 2017. Rikostoimittajan ABC. AMK-opinnäytetyö. Haaga-Helia ammattikorkeakoulu, journalismin koulutusohjelma. Luettavissa: <https://www.theseus.fi/handle/10024/128477>. Viitattu: 11.10.2023

Eklund, V. 2017. Aloittelevan rikostoimittajan opas. AMK-opinnäytetyö. Haaga-Helia ammattikorkeakoulu, journalismin koulutusohjelma. Luettavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2017111216926>

Halme, J., Kaarenaja, V., Mantsinen, J. 12.4.2022. Rikosjournalismi antaa vääristyneen kuvan Suomesta. Kupla-podcast. Kuunneltavissa: <https://areena.yle.fi/podcastit/1-61221412>. Kuunneltu: 19.10.2023.

Himanen, O. 24.9.2020. True crime on journalismin periaatteilla tehtyä viihdettä, joka tuo mediayhtiöille yleisöjä ja rahaa. Tekeekö se roistoista ja murhaajista tähtiä uhrien kustannuksella? Journalistilehden verkkoartikkeli. Luettavissa: <https://journalisti.fi/artikke-lit/2020/09/true-crime-on-journalismin-periaatteilla-tehty-viuhdett-joka-tuo-mediayh-tiille-yleisj-ja-rahaa-tekeek-se-roistoista-ja-murhaajista-thi-uhrien-kustann/>. Viitattu: 15.9.2023.

Hytönen, V & Ollikainen, A. 22.3.2022. Essee: True crime upottaa meidät pelkofantasioihimme ja siksi se on 2000-luvun radikaalein taidemuoto. Yle. Luettavissa: https://yle.fi/aihe/a/20-10002439?fbclid=IwAR1hUq9FGSy-QVGhhtM_k5jcXI36TUPKnN-PBJCdPRAPkfiD8oFpReBZvNul Viitattu: 11.10.2023.

Hänninen, S. 2022. Rikollista kuunneltavaa: miten rikospodcastia tehdään? AMK-opinnäytetyö. Oulun ammattikorkeakoulu, viestinnän tutkinto-ohjelma. Luettavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2020060115874>

Julkisen sanan neuvosto s.a. Journalistin ohjeet. Luettavissa: <https://jsn.fi/journalistin-ohjeet/>. Viitattu: 19.12.2023.

Laaksonen, T. 16.9.2022. Johnny Gosch. Jäljillä, todellisia rikoksia -podcast. Kuunneltavissa: <https://open.spotify.com/episode/5YGENKq52vE8GVf3wBiekc?si=9d2e09d49492469d>. Viitattu: 1.1.2024.

Laaksonen, T. 2021. Jäljillä – selvittämättömiä rikostapauksia meiltä ja maailmalta. Kustannusosakeyhtiö Otava. Keuruu.

Matikainen, J. & Ojala, M. 2022. Heikentyntä vai eriytyntä? Suomalaisten luottamus uutismediaan. Media & viestintä 45. Helsinki. Luettavissa: [\[PDF\] Heikentyntä vai eriytyntä? Suomalaisten luottamus uutismediaan | Semantic Scholar](#). Viitattu: 19.10.2023.

Mattinen, J. 2015. Tasapainoilua sopivassa syvyydessä: Haastattelututkimus rikostoimittajien ja sisäpiirilähteiden välisestä suhteesta. Tiedotusopin pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto, viestinnän, median ja teatterin yksikkö. Luettavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201503191200>

Miettinen, V 2024. Miksi rikoksen tekijä saa kertoa tarinansa? Luettavissa: <https://www.podcastmedia.fi/blogi/miksi-rikoksentekija-saa-kertoa/>. Viitattu: 19.1.2024.

Ojala, T. 2020. Draamaa tosielämän rikostarinoissa: Analyysi true crime -podcastin jakson rakentumisesta ja sisällöistä. AMK-opinnäytetyö. Oulun ammattikorkeakoulu, viestinnän tutkinto-ohjelma. Luettavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2020110622312>. Viitattu: 23.10.2023.

Palmén, T. 25.9.2022. Eveliina, 14, joutui käsittämättömän henkirikoksen uhriksi kotimatalla – poika ei pystynyt selittämään tekoaan: "Vastustelu sai minut suuttumaan lisää". MTV. Luettavissa: <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/eveliina-14-joutui-kasittamattoman-henkirikoksen-uhriksi-kotimatalla-poika-ei-pystynyt-selittamaan-tekoaan-vastustelu-sai-minut-suuttumaan-lisaa/8518872> Viitattu: 11.10.2023.

Ruohonen, V. 2022. Rikos ei vanhene: true crime kyläkäräjistä podcasteihin. Gaudeamus Oy. Tallinna.

Suomen Podcastmedia 2024. Podcastin kuuntelijaprofiilit: Kuka kuuntelee podcasteja, ja miksi se kannattaa tietää? Luettavissa: <https://www.podcastmedia.fi/blogi/podcastin-kuuntelijaprofiilit-kuka-kuuntelee-podcasteja/>. Viitattu: 20.1.2024.

Toimittajat ilman rajoja Suomi. 3.5.2023. Suomi enää 23. turvallisin maa toimittajille – ”Valeutistehtaat tuhoavat lehdistönvapautta maailmalla, Suomi sahaa omaa oksaansa ihan itse”. STT info. Luettavissa: <https://www.sttinfo.fi/tiedote/69976706/suomi-ena-23-turvallisin-maa-toimittajille-valeutistehtaat-tuhoavat-lehdistonvapautta-maailmalla-suomi-saha-omaa-oksaansa-ihan-itse?publisherId=69817395>. Viitattu: 20.12.2023.

Tuomi, J. Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki.

Liitteet

Liite 1. Webropolin kyselylomake

1. Mitkä true crime -podcastit ovat suosikkejasi? *

Voit valita useamman vaihtoehdon. Jos suosikkipodcastisi ei ole listalla, voit kirjoittaa nimen/nimet kohtaan "jokin muu, mikä/mitkä"

- Huorapuutarha
- Jäljillä
- Hetki ennen
- Maanantaimysteeri
- Johtolankoja
- Viimeinen johtolanka
- Murhan anatomia
- Pahan äärellä
- Pahuuden jälkeen
- Ratkaistu
- Kylmiä Väreitä
- Over my dead body
- Serial
- Mystery Show
- Jokin muu, mikä/mitkä:

Valitse vähintään 1 vaihtoehtoa

Valitut vaihtoehdot: 0

2. Miten paljon seuraavat asiat vaikuttavat true crime -podcastien luotettavuuteen? *

1 ei yhtään - 5 erittäin paljon

	1	2	3	4	5
Podcastin tekninen taso on hyvä (äänitys, editointi ja tunnusmusiikki)	☐	☐	☐	☐	☐
Podcastissa on haastatteluja	☐	☐	☐	☐	☐
Podcastissa on hyödynnetty arkistomateriaalia	☐	☐	☐	☐	☐
Podcastissa on hyvä käsikirjoitus	☐	☐	☐	☐	☐
Puhujalla ei ole ääntämysvirheitä (esim. huomattava s- tai r-vika)	☐	☐	☐	☐	☐
Puhujalla ei ole huomiotaherättävä puhetyyli	☐	☐	☐	☐	☐
Puhuja osaa lausua vierasperäiset nimet ja sanat oikein	☐	☐	☐	☐	☐
Podcastilla on mainosyhteistöitä	☐	☐	☐	☐	☐
Podcastilla on hyvä visuaalinen ilme (esim. lehdistö-/kansikuva)	☐	☐	☐	☐	☐
Podcastin ohessa on tekstitetty video	☐	☐	☐	☐	☐

3. Mitkä true crime -podcastit ovat mielestäsi olleet erityisen luotettavia? *

- Mikä/mitkä:
- Eivät mitkään
- En osaa sanoa

4. Miksi mainitsemasi podcastit ovat olleet mielestäsi luotettavia?

Voit perustella asiaa lyhyesti omin sanoin.

500 merkkiä jäljellä

5. Mitkä true crime -podcastit ovat olleet mielestäsi epäluotettavia? *

- Mikä/mitkä:
- Eivät mitkään
- En osaa sanoa

6. Miksi mainitsemasi podcastit ovat olleet mielestäsi epäluotettavia?

Voit perustella lyhyesti omin sanoin.

500 merkkiä jäljellä

7. Kuvittele seuraavanlainen tilanne. *

Seuraat kohahduttavaa murhaa tai rikosta, jota käsitellään valtakunnallisesti uutisissa. Myöhemmin kuuntelet tapahtumaa käsittelevää true crime -podcastia, mutta ohjelmassa nimet ja tapahtumapaikat on muutettu yksityisyyden suojelemiseksi.

- Nimien vaihtaminen lisää luottamusta podcastia kohtaan
- Nimien vaihtaminen ei lisää luottamusta podcastia kohtaan
- En osaa sanoa

8. Haetko lisätietoa true crime -podcasteissa käsitellyistä tapauksista/rikoksista? *

Voit valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

- Haen tapauksista lisätietoa podcastissa esitettyjen tietojen perusteella googlettamalla
- Etsin vanhoja verkkoartikkeleita (Esim. Helsingin Sanomien, Alibin tai Iltalehden tms. arkistoista)
- Etsin vanhoja lehtiartikkeleita (Esim. kirjaston sanomalehtiarkistoista)
- Etsin tapausta käsittelevää kirjallisuutta (Esim. Poliisi kertoo -kirjasarja)
- Kuuntelen muita samaa aihetta käsitteleviä podcasteja
- Luen keskustelupalstoja, mitä: (Esim. Vauva.fi, Ylilauta, Suomi24..)
- Etsin podcastissa esiintyvien henkilöiden tai heidän läheistensä sosiaalisen median tilejä (Esim. Instagram, Facebook)
- Luen ja osallistun Facebookin true crime -ryhmien keskusteluihin
- En etsi lisätietoa
- Etsin, mutta mainittu tapa ei ole tällä listalla:

Voit valita 1 ja 9 vaihtoehdon väliltä

Valitut vaihtoehdot: 0

9. Oletko löytänyt true crime -podcasteista asioita tai väittämiä, jotka ovat osoittautuneet mielestäsi virheellisiksi? *

Kyllä

En

Kyllä. Haluan kertoa siitä lisää: (500 merkkiä)

10. Oletko ottanut yhteyttä podcastien tekijöihin antaaksesi heille palautetta tai lisätietoa? Vastasiko tekijä? *

Huomioithan, että kaikki tiedot käsitellään luottamuksella. Mitään nimi- tai tunnitietoja, joista sinut tai podcastaajan voisi tunnistaa, ei julkaista eikä tietoja luovuteta kolmansille osapuolille.

500 merkkiä jäljellä

11. Mikäli kyselystä tuli mieleen jokin asia, kerro se tässä.

Mikäli haluat, että tutkimuksen tekijä voi ottaa sinuun myöhemmin yhteyttä mahdollista jatkohaastattelua varten, voit jättää sähköpostiosoitteesi tähän sarakkeeseen. Kaikki tiedot käsitellään luottamuksellisesti GDPR:n tietosuojalausekkeen mukaisesti, eikä niitä luovuteta kolmansille osapuolille. Sähköpostiosoitettasi ei julkaista, vaan se jää tutkimuksen tekijän tietoon. Kaikki kyselyaineisto tuhoetaan asianmukaisesti tutkimuksen päätyttyä.

12. Koulutustausta

- ylioppilastutkinto
- ammatillinen toisen asteen tutkinto
- alempi ammattikorkeakoulututkinto
- ylempi ammattikorkeakoulututkinto
- yliopisto
- jokin muu, mikä:

13. Syntymävuotesi *

Kirjoita sarakkeeseen syntymävuotesi. Ryhmittelemme vastaajat iän perusteella.

Ikä vvvv

14. Asuinalueesi postinumero ja toimipaikka

Mikäli asut ulkomailla, voit kertoa pelkän asuinmaasi.

- Postinumero ja toimipaikka
- muu / en halua sanoa